

TÜRKİYE ENERJİ STRATEJİLERİ VE POLİTİKALARI ARAŞTIRMA MERKEZİ
tespam.org

STRATEJİK ANALİZ RAPORU

Hürmüz'ün Gölgesinde Irak:

İran–ABD/İsrail Savaşının Irak Enerji Sektörüne Etkileri, İran Nüfuzunun Seyri
ve Yükselen Türkiye–Irak Ortaklığı

*Petrol ihracatı · Devlet geliri ve bütçe · Elektrik ve İran'dan gaz/elektrik ithalatı · Üretim · Yabancı şirketler · İran lobisi · ABD'nin askeri
çekilmesi · Türkiye–Irak işbirliği · Su karşılığı petrol*

YAYIN TARİHİ: EKİM 2026

RAPOR NO: TESPAM/2026-09

TESPAM Enerji Enstitüsü

İÇİNDEKİLER

YÖNETİCİ ÖZETİ.....	4
I. GİRİŞ: HÜRMÜZ'ÜN KAPANDIĞI YERDE BİR PETROL DEVLETİ	5
II. KRİZİN KRONOLOJİSİ VE IRAK'TIN KONUMU	6
III. PETROL ÜRETİMİ VE İHRACAT: TEK KAPILI EKONOMİNİN ÇÖKÜŞÜ	8
III.I. Üretim: 4,5 Milyon Varilden 1 Milyon Varilin Altına.....	8
III.II. İhracat: Aylık Döküm	8
III.III. “Kardeş Irak” Muafiyeti ve Tanker Gerçeği.....	9
III.IV. Alternatif Rotalar ve Kapasite–İhraç Edilebilirlik Makası.....	9
III.V. OPEC+ Kota Mücadelesi	10
IV. DEVLET GELİRİ VE BÜTÇE DENGELERİ	11
IV.I. Gelir Kaybının Ölçeği.....	11
IV.II. Rezerv Erimesi ve Borçlanma	11
IV.III. Maaş Krizi ve Reform Tedbirleri.....	12
IV.IV. Akaryakıt Fiyatları: Savaş Öncesi ve Savaş Sürecinde Pompa Ekonomisi.....	12
IV.V. Bölgesel Karşılaştırma: Türkiye ve Suriye	15
IV.VI. Devlet ve Özel İstasyonlar: Dağıtım Rejiminin Anatomisi	17
V. ELEKTRİK ÜRETİMİ VE İRAN'DAN GAZ/ELEKTRİK İTHALATI	19
V.I. İran Gazına Bağımlılığın Yapısı	19
V.II. Talep–Arz Uçurumu.....	19
V.III. Gaz Paradoksu: Yaktığının Üçte Birini İthal Eden Ülke.....	20
V.IV. İthalat Seçeneklerinin Maliyeti ve Borç Sarmalı	21
V.V. Alternatif Arz: Enterkonneksiyonlar ve Yeni Ortaklar	21
V.VI. Savaş Yazında Şebeke: Üretim, Kesinti ve Bölgesel Eşitsizlik.....	21
V.VII. İKBY'de Khor Mor Kırılabilirliği.....	22
V.VIII. Mahalle Jeneratörleri: Gölge Elektrik Sistemi.....	22
V.IX. Orta Vadeli Çıkış Yolları: LNG, Güneş ve Bölgesel Bağlantılar.....	22
VI. YABANCI ŞİRKETLER: TAHLİYEDEN YENİDEN KONUMLANMAYA	24
VI.I. Savaşın İlk Şoku: Tahliyeler	24
VI.II. Yeni Dengenin İnşası: Batılı Majörlerin Dönüşü	24
VII. İRAN'TIN IRAK'TAKİ LOBİSİ GÜÇ KAYBETTİ Mİ?	26
VII.I. Siyasi Katman: Kral Yapıcılıktan Pazarlıkçılığa.....	26
VII.II. Silahlı Katman: Ertelenen Silahsızlanma	26
VII.III. Ekonomik-Enerji Katmanı: Güvenilmez Tedarikçi.....	27
VII.IV. Dinî-Sosyal ve Coğrafi Katman: Kalıcı Kozlar	27
VIII. ABD'NİN IRAK'TAN ASKERİ ÇEKİLMESİ.....	29
IX. TÜRKİYE–IRAK İŞ BİRLİĞİNİN YÜKSELİŞİ	30
IX.I. Irak–Türkiye Ham Petrol Boru Hattı: Feshinden Yeniden Doğuşa.....	30

IX.II. TPAO Kerkük'te: Taşıyıcıdan Üreticiye.....	30
IX.III. Kalkınma Yolu: “Üçüncü Nehir”	30
IX.IV. Bir Milyon Varil Teklifi, Ticaret ve Müteahhitlik.....	33
X. SU KARŞILIĞI PETROL: 30 BİN VARILLİK MEKANİZMANIN ANATOMİSİ	35
X.I. İddianın Doğrulanması	35
X.II. Hukuki Zemin ve İşleyiş	35
X.III. Mekanizmanın Ekonomik Büyüklüğü.....	36
X.IV. Değerlendirme: Güçlü Yönler, Zaaflar ve Riskler.....	36
XI. SENARYOLAR VE TÜRKİYE İÇİN POLİTİKA ÖNERİLERİ	38
XI.I. 2027 Ufkunda Üç Senaryo.....	38
XI.II. Politika Önerileri.....	38
XII. SONUÇ.....	39
KAYNAKÇA	40

YÖNETİCİ ÖZETİ

28 Şubat 2026'da başlayan ABD–İsrail–İran savaşı, Irak'ı bir muharip olarak değil fakat savaşın en ağır *dolaylı* bedelini ödeyen ülkelerden biri olarak tarihe geçirmiştir. Zira petrol ihracatının yaklaşık %94'ünü Basra terminallerinden Hürmüz Boğazı üzerinden dünyaya ulaştıran, bütçesinin %85–90'ını petrol gelirine bağlamış ve elektriğinin üçte birini İran gazıyla üreten bir devletin, Boğaz'ın kapandığı ve İran'ın enerji altyapısının vurulduğu bir savaşta sahip olduğu bütün zaaflar aynı anda, aynı haftalarda ve birbirini besleyerek ortaya çıkmıştır.

Bu rapor, söz konusu çoklu şokun anatomisini çıkarmakta; İran'ın Irak'taki nüfuzunun gerçekten zayıflayıp zayıflamadığını sorgulamakta, ABD'nin askerî çekilmesinin arka planını tartışmakta ve tüm bu tablonun içinden yükselen Türkiye–Irak ortaklığını — *su karşılığı petrol* mekanizması da dâhil olmak üzere — Türkiye merkezli bir perspektifle değerlendirmektedir.

TEMEL BULGULAR

- 1. İhracat çöküşü:** Şubat 2026'da yaklaşık 99,9 milyon varil ($\approx 3,57$ mn v/g) olan ihracat, Mart'ta 18,6 milyon varile, Nisan'da ise yalnızca 9,9 milyon varile ($\approx 0,33$ mn v/g) gerilemiştir; Mayıs ayında Basra çıkışı günlük ortalama 80 bin varile kadar düşmüştür. Ağustos'ta $\approx 2,35$ mn v/g'ye, Eylül'de $\approx 2,6$ mn v/g'ye toparlanma başlamış, ancak savaş öncesi seviyeye dönülememiştir.
- 2. Gelir ve bütçe:** Aylık petrol geliri Şubat'taki 6,81 milyar dolardan Nisan'da 1,09 milyar dolara inmiştir. İlk yarıyı ihracat geliri 18,5 milyar dolarda kalmıştır. Aylık maaş-emekli-sosyal yardım yükü $\approx 6,5$ milyar dolar olan devlet, Merkez Bankası rezervlerinden dört ayda ≈ 16 milyar dolar çekmiş, Temmuz maaşlarını geciktirmiş, akaryakıt sübvansiyonlarını kısmaya başlamıştır.
- 3. Elektrik:** İran gazı Aralık 2025'ten itibaren üç kez kesilmiş (son olarak 18 Mart 2026'da tamamen), şebekeden 3.000–5.500 MW arası kayıp yaşanmıştır. Zirve talep 60 GW'ı aşarken açık 35–40 GW'a ulaşmış, güney vilayetlerinde protestolar baş göstermiştir.
- 4. İran nüfuzu:** Cevap “*evet, ama*” biçimindedir: İran, Irak'ın enerji ve siyaset denkleminde *tedarikçi* ve *kural yapıcı* olma vasfını önemli ölçüde yitirmiş; buna karşın silahlı yapılar, Petrol ve Maliye bakanlıkları üzerindeki Koordinasyon Çerçevesi hâkimiyeti ve en önemlisi Hürmüz'deki “*kardeş Irak*” muafiyeti üzerinden yapısal kaldıraçlarını korumuştur. Nüfuz erimemiş, **biçim değiştirmiştir**.
- 5. ABD çekilmesi:** 30 Eylül 2026'da son ABD birlikleri Erbil'den ayrılmış, 23 yıllık askerî varlık fiilen sona ermiştir. Bağdat'ın formülü açıktır: *askerler çıkar, şirketler girer*. Washington ziyaretindeki 48 anlaşma, Chevron, ExxonMobil, ConocoPhillips ve Halliburton bağlantıları bu formülün sahadaki karşılığıdır.
- 6. Türkiye–Irak:** Irak–Türkiye Ham Petrol Boru Hattı 1 Ağustos 2026'da günlük 750 bin varillik kapasiteyle bir yılına uzatılmış; TPAO, BP ve ConocoPhillips'le birlikte Kerkük konsorsiyumuna %15 hisseyle girmiş; Kalkınma Yolu, 600 MW'lık elektrik enterkonneksiyonu ve 30 milyar dolarlık ticaret hedefi gündemin merkezine oturmuştur.
- 7. Su karşılığı petrol:** Irak Su Kaynakları Bakanı Müsenna et-Temimi 2 Eylül 2026'da anlaşmanın Türkiye'ye 30 bin varil petrol ihracı karşılığında su projelerinin uygulanmasını öngördüğünü açıklamış; Irak Bakanlar Kurulu da 388/2026 sayılı kararı değiştirerek bu çerçevede Türkiye'ye başlangıç tavanı **günlük 33 bin varil** ham petrol ihracatını kararlaştırmıştır. Mekanizma, yıllık $\approx 0,7$ – $1,1$ milyar dolarlık bir finansman havuzuna karşılık gelmektedir.

Velhasıl, savaş Irak'a — acı bir biçimde — *tek kapılı ekonominin* sürdürülemezliğini öğretmiştir. Bu dersin coğrafi karşılığı ise kuzeydir; yani Türkiye. İşte tam da bu noktada, Ankara açısından tarihî bir fırsat penceresi açılmış bulunmaktadır: Kerkük'ten Ceyhan'a, Fav'dan Ovaköy'e, Dicle ve Fırat'tan “*üçüncü nehir*” olarak tarif edilen Kalkınma Yolu'na uzanan bir karşılıklı bağımlılık mimarisi, doğru kurgulanırsa hem Irak'ın egemenliğini hem de Türkiye'nin enerji koridoru vizyonunu aynı anda güçlendirecektir.

I. GİRİŞ: HÜRMÜZ'ÜN KAPANDIĞI YERDE BİR PETROL DEVLETİ

Irak'ın modern petrol tarihi, Rystad Energy'nin isabetli tespitiyle, kaynak kıtlığının değil, *yer üstü kurulumların* tarihidir. 1972 millileştirmesinden bu yana yaşanan en büyük arz kopuşları savaş, yaptırım, ihracat rotası tıkanmaları ve politika kısıtlarından kaynaklanmıştır (Rystad Energy, 2026c). İran–Irak Savaşı üretimi günde 1 milyon varil seviyesine indirmiş, 1990–91 Kuveyt işgali ve yaptırımlar çok daha derin bir çöküş getirmiş, 2009 sonrası lisans turları ise ülkeyi uzun bir büyüme dönemine sokmuştur. 2026 savaşı, bu tarihî döngünün en yeni — ve belki de en öğretici — halkası olmuştur.

Bu kez farklı olan şudur: Irak, savaşın taraflarından biri değildir. Hatta İran, Irak'ı açıkça “*kardeş*” ilan ederek Boğaz kısıtlamalarından muaf tutmuştur. Mamafih bu muafiyet, Irak'ın ihracatını kurtarmaya yetmemiş; zira tankerler sigorta, güvenlik ve armatör iradesi gibi devletlerarası beyanlarla çözülemeyen değişkenlere bağlı kalmıştır. Böylece Irak, *siyaseten korunduğu hâlde iktisaden çöken* bir ülke paradoksunu yaşamıştır. Bu paradoks, aynı zamanda İran'ın Irak üzerindeki nüfuzunun niteliğine dair de önemli ipuçları vermektedir.

Rapor on iki bölümden oluşmaktadır. II. Bölüm krizin kronolojisini, III.–VI. bölümler sırasıyla petrol üretimi ve ihracatı, devlet geliri ve bütçe, elektrik ve İran'dan ithalat ile yabancı şirketlerin durumunu incelemektedir. VII. Bölüm İran lobisinin güç kaybı sorusuna doğrudan cevap aramakta, VIII. Bölüm ABD'nin askerî çekilmesini, IX. ve X. bölümler ise Türkiye–Irak işbirliğini ve *sı karşılığı petrol* mekanizmasını ele almaktadır. XI. Bölüm senaryolar ve Türkiye'ye yönelik politika önerilerini, XII. Bölüm ise sonuçları sunmaktadır.

II. KRİZİN KRONOLOJİSİ VE IRAK'IN KONUMU

Irak'ın 2026 enerji krizi aslında savaştan önce, Aralık 2025'te başlamıştır. 23 Aralık 2025'te İran tarafı Irak Elektrik Bakanlığı'na “öngörülemeyen koşullar” gerekçesiyle gaz pompalamasının tamamen durdurulduğunu bildirmiş, şebekeden 4.000–4.500 MW kaybolmuştur (Rudaw, 2025). 24 Ocak 2026'da ikinci kesinti gelmiş, kayıp 5.500 MW'ı aşmış; akışlar ancak 26 Şubat'ta, günlük 7 milyon m³ gibi sembolik bir seviyede yeniden başlamıştır (Rudaw, 2026a). Yani Irak, savaşa elektrik sistemi zaten yaralı hâlde girmiştir.

Şema 1. Krizin kronolojisi (Aralık 2025 - Eylül 2026)

28 Şubat'ta başlayan savaş, Mart ayında Hürmüz'ün fiilen kapanmasıyla Irak'ı en zayıf noktadan yakalamıştır. 6 Mart'ta Basra'daki Burjisiya lojistik merkezinin silahlı İHA'larla vurulması, yabancı petrol şirketlerinin tahliyelerini hızlandırmıştır (Iraq Oil Report, 2026). 18 Mart'ta İran gazı bir kez daha ve bu kez tamamen kesilmiştir (Petra, 2026). 4 Nisan'da İran ordusu, Irak'ı Boğaz kısıtlamalarından muaf tuttuğunu Arapça bir açıklamayla duyurmuş; ancak ihracat Nisan'da dibe vurmuştur.

Siyasi takvim de aynı derecede çalkantılı olmuştur. Kasım 2025 seçimlerinin ardından beş ay süren kilitlenme, ABD'nin Nuri el-Maliki adaylığına itirazı sonrasında 27 Nisan'da Koordinasyon Çerçevesi'nin Ali Falih ez-Zeydi'yi aday göstermesiyle aşılmış (Middle East Institute, 2026), yeni hükümet 14 Mayıs'ta güvenoyu almıştır. Zeydi ilk yurt dışı ziyaretini Temmuz ortasında Washington'a, ikincisini Tahran'a, üçüncüsünü ise 28 Temmuz'da Ankara'ya yapmıştır. Bu sıralama, Bağdat'ın yeni dış politika geometrisinin özeti gibidir.

Tablo 1. Kriz kronolojisinin enerji ve siyaset başlıkları

Tarih	Gelişme	Enerji/siyaset etkisi
23 Ara 2025	İran gazı tamamen kesildi	Şebekeden 4.000–4.500 MW kayıp
24 Oca 2026	İkinci gaz kesintisi	5.500 MW'ı aşan kayıp; 26 Şubat'ta 7 mn m ³ /g ile sınırlı dönüş
28 Şub 2026	ABD–İsrail–İran savaşı başladı	Merkez Bankası rezervleri 102 mr \$ seviyesinde
Mart 2026	Hürmüz fiilen kapandı	İhracat 18,6 mn varile indi (Şubat'a göre –%81)
18 Mar 2026	İran gazı tamamen durdu	≈3.000 MW ek kayıp
4 Nis 2026	İran'ın “kardeş Irak” muafiyeti	SOMO 24 saat içinde yükleme programı istedi
Nisan 2026	İhracat dip noktası	9,9 mn varil, 1,09 mr \$ gelir
14 May 2026	Zeydi hükümeti göreve başladı	Petrol ve Maliye KÇ üyelerinde
14 Tem 2026	Zeydi–Trump görüşmesi	48 anlaşma/MoU; Kerkük–Banyas MoU

Tarih	Gelişme	Enerji/siyaset etkisi
28 Tem 2026	Erdoğan–Zeydi zirvesi	TPAO Kerkük %15; 1 mn v/g petrol teklifi
1 Ağu 2026	İTP (Irak Türkiye Boru Hattı) bir yıl uzatıldı	750 bin v/g kapasite tahsisi
1 Eyl 2026	Akaryakıt sübvansiyon reformu; yeni ihracat mekanizması	Mali tasarruf; çoklu çıkış kapısı
2 Eyl 2026	Su karşılığı petrol teyit edildi	30 bin v/g (tavan 33 bin v/g)
30 Eyl 2026	ABD askerî çekilmesi tamamlandı	Milis silahsızlanması Haziran 2027'ye ertelendi

Kaynak: Metinde atıf yapılan kay naklardan TESPAM derlemesi.

III. PETROL ÜRETİMİ VE İHRACAT: TEK KAPILI EKONOMİNİN ÇÖKÜŞÜ

III.I. Üretim: 4,5 Milyon Varilden 1 Milyon Varilin Altına

Irak'ın ham petrol üretimi 2025 sonunda yaklaşık 4,5 milyon v/g seviyesindeydi (İraqiNews, 2026a). Şubat 2026'da ülke, uzun süredir ilk kez OPEC+ kota seviyesine ulaşmış ve Mart'ta kotanın üzerine çıkmaya hazırlanıyordu (Rystad Energy, 2026b). Savaş bu hazırlığı birkaç gün içinde tersine çevirmiştir: Reuters'in aktardığına göre Mart ayında üretim yaklaşık 800 bin v/g'ye kadar çökmüştür. Burada çöküşün sebebi rezervuar ya da saha değil, depolamanın dolmasıdır; ihraç edilemeyen petrolün kuyuda tutulması zorunluluğu üretimi aşağı çekmiştir.

Toparlanma Haziran'dan itibaren hız kazanmıştır. OPEC'in ikincil kaynak verilerine göre Irak üretimi Temmuz'da 2,621 mn v/g'ye (Tehran Times/Shana, 2026), Ağustos'ta ise aylık bazda 664 bin v/g artışla — OPEC içindeki en yüksek artış — yaklaşık 3,38 mn v/g'ye yükselmiştir (Anadolu Ajansı, 2026). Rystad Energy, Haziran revizyonunda kapatılan hacmin %40–50'sinin Temmuz'a, %85'inin üçüncü çeyrek sonuna kadar geri döneceğini, kalan %15'in ise olgun ve karmaşık sahalara bağlı olarak 2026 son çeyreği ile 2027 ilk çeyreğine sarkacağını öngörmüştür (Rystad Energy, 2026b).

KAYNAK UYARISI

Energy Intelligence'in Ağustos için verdiği 4,48 mn v/g gibi daha yüksek tahminler, OPEC ikincil kaynaklarının 3,38 mn v/g rakamıyla belirgin biçimde çelişmektedir. Bu fark, büyük ölçüde stoklanan ve rafineriye verilen hacmin “üretim” içinde nasıl sayıldığıyla ilgilidir. Raporla, karşılaştırılabilirlik gerekçesiyle OPEC ikincil kaynak verisi esas alınmıştır.

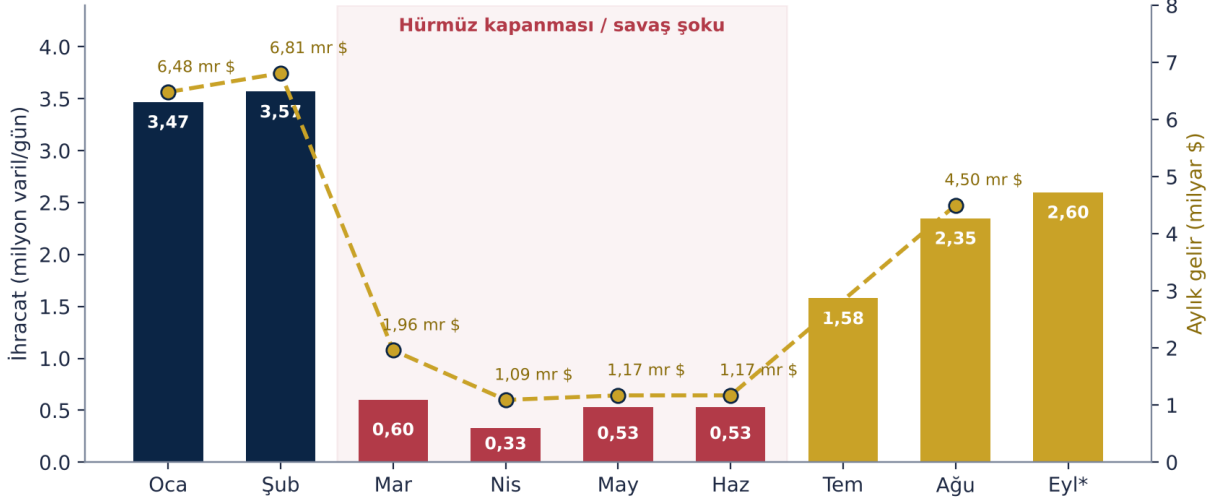
III.II. İhracat: Aylık Döküm

İhracat verisi, savaşın Irak ekonomisine etkisini en çıplak biçimde gösteren göstergedir. Ocak 2026'da Basra'nın iki türü (Medium ve Heavy) günde 3,2 milyon varil çıkış yapıyor, IKBY (Irak Kürt Bölgesel Yönetimi) dâhil toplam ihracat 107,6 milyon varile (3,47 mn v/g) ulaşıyordu (Rudaw, 2026b). Mayıs'ta ise Basra'dan yalnızca Medium türü, ay boyunca toplam 2,4 milyon varil civarında, yani günde ortalama 80 bin varil ihraç edilebilmiştir.

Tablo 2. Irak ham petrol ihracatı ve gelirleri, Ocak–Eylül 2026

Ay	İhracat (mn varil)	Ortalama (mn v/g)	Gelir (mr \$)	Ort. fiyat (\$/v)	Not
Ocak	107,6	3,47	6,48	60,3	IKBY dâhil; gelirin %17'si şirket hakları
Şubat	99,9	3,57	6,81	68,2	Savaş öncesi son tam ay
Mart	18,6	0,60	1,96	105,2	Kerkük–Ceyhan payı %14,9
Nisan	9,9	0,33	1,09	110,0	Kerkük (Ceyhan) > Basra
Mayıs–Haziran	32,1 (iki ay)	0,53	2,33 (iki ay)	≈72,5	Basra Mayıs'ta ≈80 bin v/g
Temmuz	≈49	≈1,58	Açıklanmadı	–	Bakan Hudeyr beyanı
Ağustos	≈73	2,35	≈4,50	≈61	Güney 2,0–2,2 mn v/g + Ceyhan
Eylül*	–	≈2,60	–	–	Ay başında 3,0'a çıktı, sonra 2,4'e indi

Kaynak: SOMO/Irak Petrol Bakanlığı (PUKMedia, 2026; Iraq Business News, 2026a; IraqNews, 2026b–d; Rudaw, 2026b; ICE, 2026). *Eylül Bakanlığı ön tahmini. Ortalama fiyat TESPAM hesaplamasıdır.

Şekil 1. Irak ham petrol ihracatı ve aylık petrol geliri, 2026

Kaynak: SOMO / Irak Petrol Bakanlığı aylık bültenleri (IraqiNews, PUKMedia, Iraq Business News, Rudaw). Mayıs-Haziran iki aylık ortalama; Temmuz geliri açıklanmadı; *Eylül Bakanlık ön tahmini.

Tabloda dikkat çekici bir ayrıntı bulunmaktadır: Nisan ayında Kerkük petrolünün Ceyhan üzerinden ihracatı ($\approx 4,96$ milyon varil), Basra ihracatını ($\approx 4,59$ milyon varil) geçmiştir (Iraq Business News, 2026a). Bu, son yarım asırda belki ilk kez kuzey koridorunun Irak ihracatının ana damarı hâline geldiği bir aydır ve Irak-Türkiye boru hattının stratejik değerini bütün çıplaklığıyla ortaya koymaktadır. Nitekim Rystad Energy, Nisan-Mayıs aylarında Basra petrolünün tanker kamyonlarla Kerkük'teki K1 istasyonuna taşınarak federal rafinerileri beslediğini, böylece Kerkük petrolünün Ceyhan'a yönlendirilebildiğini aktarmaktadır (Rystad Energy, 2026c).

III.III. “Kardeş Irak” Muafiyeti ve Tanker Gerçeği

4 Nisan'da İran ordusu sözcüsünün Arapça yaptığı açıklamada Irak'ın Boğaz'daki bütün kısıtlamalardan muaf olduğu ilan edilmiş, Irak Dışişleri Bakanı Fuad Hüseyin de bu karar için İran büyükelçisine teşekkür etmiştir (The New Region, 2026a). SOMO, ertesi gün müşterilerinden 24 saat içinde yükleme programı talep etmiştir. Ne var ki muafiyet, kâğıt üzerinde günde 3 milyon varili serbest bırakabilecek olmasına rağmen, armatörlerin Körfez'e girme riskini almaması nedeniyle kısa vadede sınırlı karşılık bulmuştur.

Bu noktada bir ayrıntının altını çizmek gerekir: Rystad Energy'nin Ağustos analizi, Haziran'daki toparlanmada Kuveyt'in kendi tanker filosu (KOTC) ile Umman Körfezi'ne mekik seferleri düzenleyerek üretimini 1 milyon v/g'den fazla artırdığını, Irak'ın ise *kendi tanker filosu olmadığı için* bölgesel muadillerinden daha fazla zorlandığını ve yalnızca 300 bin v/g'lik bir artış sağlayabildiğini kaydetmektedir (Rystad Energy, 2026d). Bu tespit, Irak için millî bir tanker filosunun ve kuzeyde depolama kapasitesinin neden ertelenemez stratejik ihtiyaçlar olduğunu göstermektedir. Irak da bu bağlamda benzer bir strateji üzerine çalışmaktadır. Irak Petrol Tankerleri Şirketi (IOTC), Ekim başında bir VLCC ile 2 milyon varil ham petrolü Hürmüz'den geçirmiştir. Şirketin genel müdürü Ali Qais, bunun on yıllar sonra bir ilk olduğunu söylemiştir.

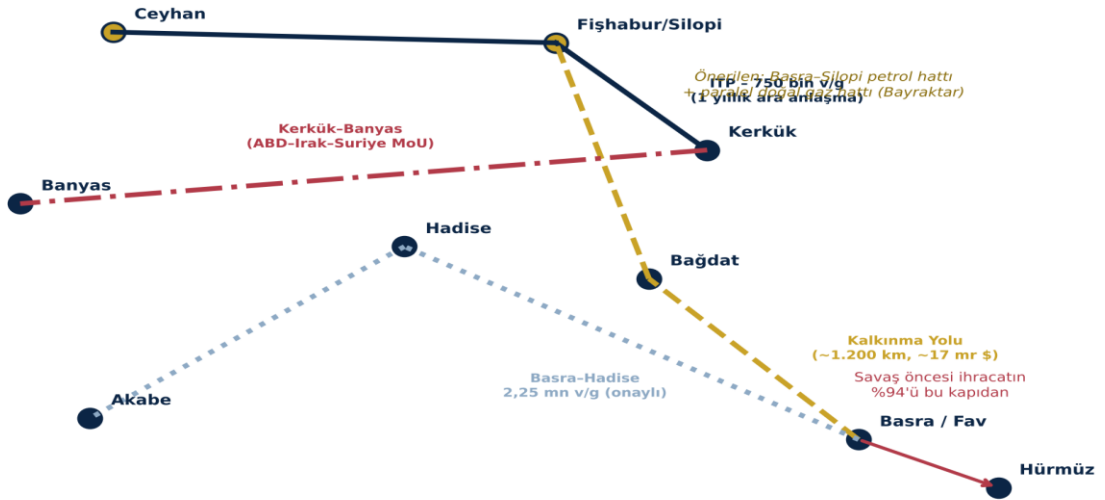
III.IV. Alternatif Rotalar ve Kapasite-ihraç Edilebilirlik Makası

Savaş, Irak'ın sorununun *kapasite* değil *ihraç edilebilirlik* olduğunu kesin biçimde göstermiştir. Rystad Energy'ye göre ülkenin mevcut üretim kapasitesi $\approx 5,5$ mn v/g, mevcut taşıma (takeaway) kapasitesi ise $\approx 5,1$ mn v/g'dir. onaylanmış projelerle 2030 kapasitesi 6,9 mn v/g'ye, Qurnain keşfiyle birlikte 7,2 mn v/g'nin üzerine çıkabilecektir (Rystad Energy, 2026b). Oysa 2030 için gereken ihracat kapasitesi $\approx 4,43$ mn v/g iken bugünkü güney sistemi $\approx 3,4$ mn v/g ile çalışmaktadır (Rystad Energy, 2026c).

Tablo 3. Irak'ın Hürmüz'ü baypas eden mevcut ve planlanan ihracat seçenekleri

Rota	Kapasite	Durum (Ekim 2026)	Türkiye ile ilişkisi
Kerkük–Fişhabur–Ceyhan (ITP)	Toplam 1,6 mn v/g; 750 bin v/g tahsis	1 Ağustos 2026'da 1 yıllık ara anlaşma	Doğrudan; BOTAŞ işletmeci
Basra–Hadise ana hattı	2,25 mn v/g ($\approx 4,5$ mr \$)	Onaylandı; Ceyhan/Banyas/Akabe'ye bağlanabilir	Dolaylı; Ceyhan bağlantısı
Basra–Silopi (önerilen)	Belirtilmedi; ITP'nin 2,5 mn v/g'ye çıkarılabileceği beyanı	Türk tarafının teklifi	Doğrudan; paralel gaz hattı önerisi
Kerkük–Banyas	Eski hat 300 bin v/g; yeni senaryo 1,5 mn v/g ($\approx 4,5$ mr \$)	ABD–Irak–Suriye MoU; Chevron, UCC, TI Capital	Rekabetçi/tamamlayıcı
Suriye üzerinden kamyon / fuel oil	Küçük hacim	Mayıs'tan beri sınırlı akış	Yok
Basra–Akabe (Ürdün)	Planlama	Belirsiz	Yok

Kaynak: Rystad Energy (2026c); Bayraktar beyanları (Dünya, 2026; Milliyet, 2026a); MEES (2026); TESPAM derlemesi.

Şema 2. Hürmüz'ü baypas eden koridorlar ve Türkiye'nin yeri (şematik, ölçeksiz)

Bu tablonun Türkiye açısından anlamı açıktır: Irak'ın Hürmüz dışına açılan bütün ciddi seçenekleri ya doğrudan Türkiye'ye (ITP, Basra–Silopi) ya da Türkiye'nin rekabet ettiği Doğu Akdeniz koridoruna (Kerkük–Banyas) çıkmaktadır. Kaldı ki, ticari açıdan en makul rota her şekilde Türkiye üzerinden giden hattır. Bu minvalde Kerkük–Banyas, Türkiye için bir tehdit olarak değil, Suriye–Irak–Türkiye üçgeninde birlikte kurgulanması gereken bir *tamamlayıcı* olarak ele alınmalıdır; zira TESPAM'ın Suriye çalışmalarında da vurgulandığı gibi, Suriye'nin bir enerji transit merkezine dönüşmesi Türkiye'nin aleyhine değil, doğru konumlanıldığında lehine işleyecektir.

III.V. OPEC+ Kota Mücadelesi

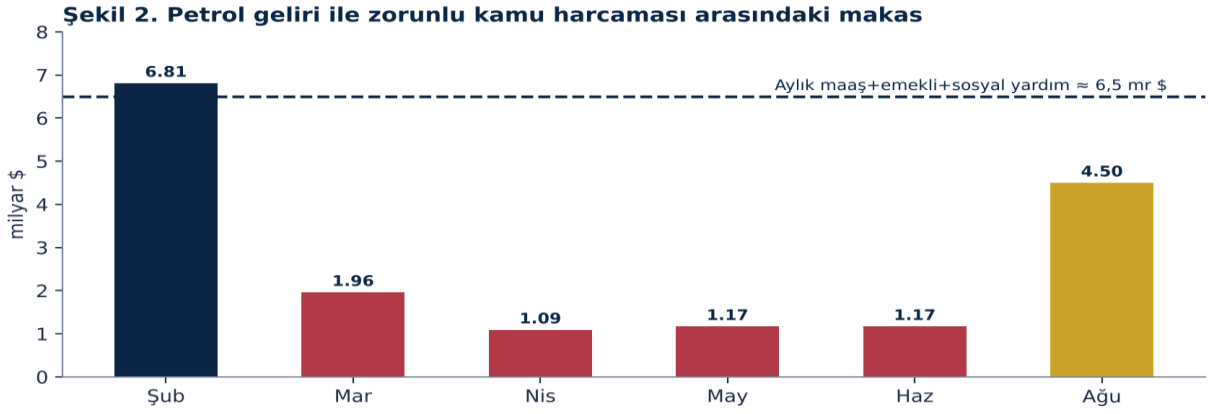
Savaş, Irak'ı OPEC+ içinde de yeni bir pazarlık pozisyonuna itmiştir. Irak, 19 Mart'ta Nisan–Haziran dönemi için toplam 1,954 mn v/g'lik telafi kesintisi planı sunmuş, ancak bu plan savaşın yarattığı fiilî üretim kaybı karşısında anlamını yitirmiştir. Rystad Energy'ye göre BAE'nin Mayıs 2026'da OPEC'ten ayrılmasının ardından Irak, daha yüksek kota talep etme ve reddedilirse gruptaki rolünü yeniden düşünme bakımından *en açık aday* hâline gelmiştir. Olası bir Irak çıkışı OPEC+'ın kullanılabilir yedek kapasitesini 3,7 mn v/g'ye indirecektir (Rystad Energy, 2026b). Ağustos itibarıyla Bağdat, kapasite denetimi kapsamında baz seviyesinin 6 mn v/g'ye yükseltilmesini resmen talep etmiştir; IEA ise sürdürülebilir kapasiteyi $\approx 4,9$ mn v/g olarak hesaplamaktadır.

IV. DEVLET GELİRİ VE BÜTÇE DENGELERİ

IV.I. Gelir Kaybının Ölçeği

Irak Maliye Bakanlığı verilerine göre 2025'te kamu harcamalarının %88'i petrol gelirleriyle karşılanmıştır (Rudaw, 2026c). Böylesi bir yapıda petrol ihracatındaki her kırılma doğrudan maaş bordrosuna yansımaktadır. SOMO'nun yayımladığı rapora göre 2026'nın ilk yarısında yaklaşık 268 milyon varil ($\approx 1,5$ mn v/g) ihraç edilmiş, karşılığında $\approx 18,5$ milyar dolar gelir elde edilmiştir; bu rakam, 2023–2025 bütçesindeki yıllık 154 milyar dolarlık gelir varsayımının çok küçük bir kesridir (AGBI, 2026a).

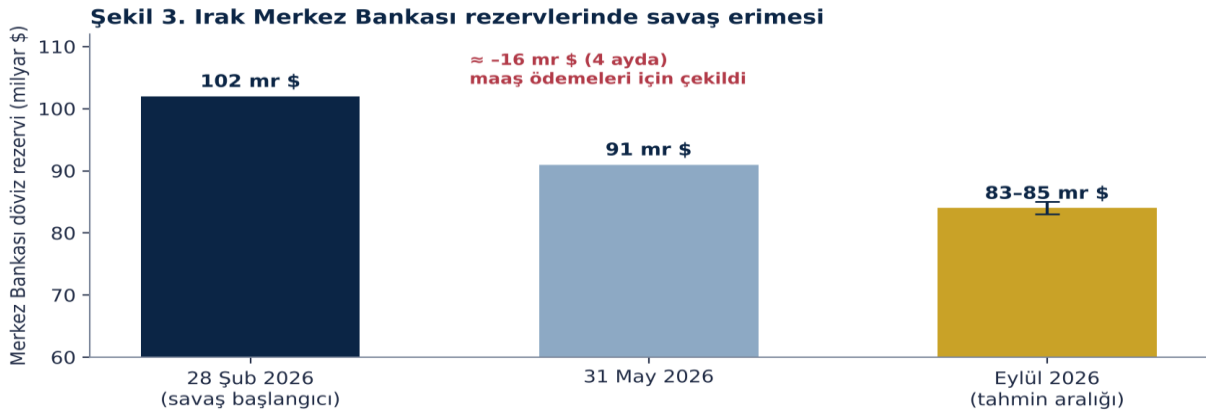
Önemli bir husus daha vardır: SOMO'nun açıkladığı aylık gelir, Hazine'ye giren net gelir değildir. Yabancı şirketlerin maliyet ve ücret hakları düşüldükten sonra kalan tutar Merkez Bankası'na aktarılmaktadır. Ocak ayında bu kesinti brüt gelirin %17'sine karşılık gelmiştir (Rudaw, 2026b). Dolayısıyla Nisan ayında açıklanan 1,09 milyar dolarlık rakamın Hazine'ye yansıyan kısmı 1 milyar doların altında kalmıştır.

Kaynak: SOMO verileri; Irak Maliye Bakanlığı (The National, 4 Ağustos 2026).

IV.II. Rezerv Erimesi ve Borçlanma

Hükümet, açığı kapatmak için üç araca başvurmuştur: Merkez Bankası rezervleri, iç borçlanma ve harcama erteleme. Rezervler 28 Şubat'ta ≈ 102 milyar dolar iken Mayıs sonunda 91 milyar dolara gerilemiş; Başbakan'ın mali danışmanı Mazhar Salih'e göre Eylül itibarıyla 83–85 milyar dolar aralığına inmiştir (AGBI, 2026b; The National, 2026). İlk dört ayda bütçe açığı yaklaşık 6,7 trilyon dinar (≈ 5 milyar dolar) olarak gerçekleşmiş, hükümet hem Merkez Bankası'ndan hem iç piyasadan borçlanmaya başlamıştır (AGBI, 2026a).

Kaynak: AGBI (Eylül 2026, M. Saleh beyanı); The National (Ağustos 2026).

Tablo 4. Savaş dönemi temel mali göstergeler

Gösterge	Değer	Veri Kaynağı
Petrolün kamu harcamalarını karşılama oranı (2025)	%88	Irak Maliye Bakanlığı / Rudaw
Aylık maaş, emekli aylığı ve sosyal yardım yükü	≈6,5 mr \$	Irak Maliye Bakanlığı / The National
Petrol geliri: Şubat → Nisan 2026	6,81 → 1,09 mr \$	SOMO
İlk yarıyıl ihracat geliri (2026)	≈18,5 mr \$ (268 mn varil)	SOMO / AGBI
Ocak–Nisan 2026 bütçe açığı	≈6,7 trn dinar (≈5 mr \$)	AGBI
MB döviz rezervi: 28 Şub → Eylül	102 → 83–85 mr \$	MB / M. Salih
Mart–Nisan gelir kaybı (Oca–Şub ortalamasına göre)	≈%80	Rystad Energy (2026b)
Ek 100 bin v/g ihracatın yıllık brüt değeri (\$80–110/v)	≈3–4 mr \$	Rystad Energy (2026b)

IV.III. Maaş Krizi ve Reform Tedbirleri

Haziran'da Dışişleri Bakanı Fuad Hüseyin, şayet Hürmüz Boğazı yıl sonuna kadar kapalı kalırsa kamu maaşlarının dahi ödenemeyebileceği uyarısında bulunmuştur (MEES, 2026). Bu uyarı Temmuz'da gerçeğe dönüşmüş; pek çok kamu çalışanının Temmuz maaşı ödenememiş, Maliye Bakanlığı maaşların 45 günde bir ödenmesi seçeneğini dahi gündemine almıştır (The National, 2026). Hükümet sözcüsü Haydar el-Abudi'nin “*maaşlar zamanında ödenemeyecek*” itirafı, savaşın Irak toplumuna doğrudan dokunduğu anın ifadesidir (AGBI, 2026a).

Zeydi hükümeti buna iki yapısal adımla cevap vermiştir:

- **Akaryakıt sübvansiyon reformu:** Bakanlar Kurulu, 1 Eylül 2026'dan itibaren ham petrol fiyatlamasının yeniden düzenlenmesini ve akaryakıt sübvansiyonlarının azaltılmasını kararlaştırmıştır (Iraq Business News, 2026b).
- **Çoklu çıkış kapısı ve şirket aracılığıyla ihracat:** Yine 1 Eylül'den başlamak üzere, Irak petrolünün uzman uluslararası ve yerli şirketler eliyle, birden fazla çıkış kapısından ve üç aylık sözleşmelerle ihraç edilmesine imkân tanıyan yeni mekanizmalar onaylanmıştır (Iraq Business News, 2026b).
- **Chevron ile ön ödemeli satış:** Bakanlar Kurulu'nun 348/2026 sayılı kararı, Petrol Bakanlığı'na Chevron ile ham petrol ön ödeme yapıları, tedarik garantileri ve teknik danışmanlığı kapsayan anlaşmalar imzalama yetkisi vermiştir (IraqiNews, 2026e). Bu, nakit sıkışıklığının Batılı şirketlerle *finansal* bir bağ üzerinden aşılmaya çalışıldığını göstermektedir.

Hiç şüphesiz bu tedbirler, Irak'ın rantıye devlet modelinin sınırlarına ilk kez bu kadar sert biçimde dayandığını göstermektedir. TESPAM'ın Suriye'deki akaryakıt fiyatı tartışmasında da altını çizdiği üzere, savaş ve küresel ürün piyasasındaki kırıma dönemlerinde *zararına satış* politikası, kısa vadede toplumsal huzuru korusa da orta vadede mali iflası hızlandıran bir politikadır; Bağdat'ın bu gerçeğe yüzleşmeye başlaması, acı olmakla birlikte kaçınılmazdır.

IV.IV. Akaryakıt Fiyatları: Savaş Öncesi ve Savaş Sürecinde Pompa Ekonomisi

Savaşın Irak ekonomisine en doğrudan ve en gündelik biçimde dokunduğu alanlardan biri, hiç şüphesiz akaryakıt pompa fiyatlarıdır. Ne var ki Irak'ta tek bir pompa fiyatından söz etmek mümkün değildir. Ülkede birbirinden kopuk üç fiyat rejimi bir arada yaşamaktadır: (i) federal bölgede vatandaşa satılan ve devlet tarafından belirlenen sübvansiyonlu fiyatlar, (ii) IKBY'de devlet istasyonlarında satılan sübvansiyonlu normal benzin ve (iii) IKBY'de ticari istasyonların piyasa koşullarına göre belirlediği serbest fiyatlar. Savaş, ilk iki katmanı nominal olarak sabit bırakmış, üçüncüsünü ise adeta patlatmıştır.

Federal Irak'ta vatandaşa yönelik pompa fiyatları, Mayıs 2024'te yürürlüğe giren Bakanlar Kurulu kararından bu yana değişmemiştir. Normal benzinin litresi 450, 95 oktanlı *muhassan* (iyileştirilmiş) benzinin 850, 98 oktanlı süper benzinin ise 1.250 dinardır (The National, 2024). Resmî kur üzerinden bu, normal benzinde litre başına $\approx 0,34$ dolara, muhassan benzinde $\approx 0,65$ dolara karşılık gelmektedir. Brent petrolün Eylül'de yeniden 100 doların üzerine çıktığı bir ortamda dahi Petrol Ürünleri Dağıtım Şirketi (OPDC), vatandaşa yönelik fiyatların “daha önce belirlenmiş ve bilinen sübvansiyonlu seviyelerde” kalacağını açıklamıştır (Kurdistan24, 2026).

Mamafih fiyatın sabit kalması, arzın da sabit kaldığı anlamına gelmemektedir. Irak'ın günlük benzin tüketimi ≈ 33 milyon litre olup talebin yükseldiği dönemlerde 38 milyon litreye çıkmaktadır. Petrol Bakanlığı, yurt içi rafineri üretimi ile talep arasındaki farkı ve Hürmüz'deki tanker aksaklıkları nedeniyle geciken ithalat partilerini kıtlığın temel nedenleri olarak göstermiştir (Shafaq News, 2026j). Bu tablo, sahada fiyat yerine kuyrukla dengelenen bir piyasa üretmiştir. Haziran başında Bağdat'ta bazı istasyonlar tamamen kapanmış, Bakanlık 24 saat hizmet veren dağıtım noktası sayısını beşten yirmi beşin üzerine çıkarmak zorunda kalmıştır (Al Jazeera Net, 2026). Eylül'de ise Bağdat ve Basra'da çok sayıda istasyon benzinsiz kalarak kepenk indirmiştir (Shafaq News, 2026k).

İşte tam da bu noktada dikkat çekici bir gelişme yaşanmıştır. Irak, Eylül sonunda ilk benzin partisini Suriye'nin Banyas limanı üzerinden, tankerlerle karayoluyla ithal etmeye başlamıştır (Streamline Feed, 2026). Dünyanın en büyük petrol rezervlerinden birine sahip bir ülkenin benzinini Akdeniz'den almak zorunda kalması, hem rafineri açığının hem de Hürmüz'e bağımlılığın en çarpıcı ifadesidir.

1 Eylül 2026 reformu da bu çerçevede okunmalıdır. Bakanlar Kurulu'nun 20 Ağustos tarihli kararıyla sanayi, ticaret ve özel elektrik üretimine (mahalle jeneratörleri dâhil) yönelik akaryakıt sübvansiyonları kaldırılmış, vatandaşa satılan benzin, gazyağı, kerosen ve LPG ise kapsam dışında bırakılmıştır (Iraq Business News, 2026d). Hükümet bu düzenlemeden yıllık $\approx 17,8$ trilyon dinar ($\approx 13,6$ milyar \$) ek gelir beklemektedir (Enterprise AM, 2026). Kamuoyuna yansıyan Bakanlık belgesi, kurumlara yönelik yeni fiyatları normal benzinde 750, muhassanda 1.000, süperde 1.250, gazyağı ve kerosende ise 1.000 dinar olarak belirlemiştir. Belgenin vatandaş fiyatlarına zam olarak algılanması üzerine Bakanlık, bu tarifenin yalnızca kamu kurumları ve diğer sektörler için geçerli olduğunu duyurmak zorunda kalmıştır (Shafaq News, 2026m).

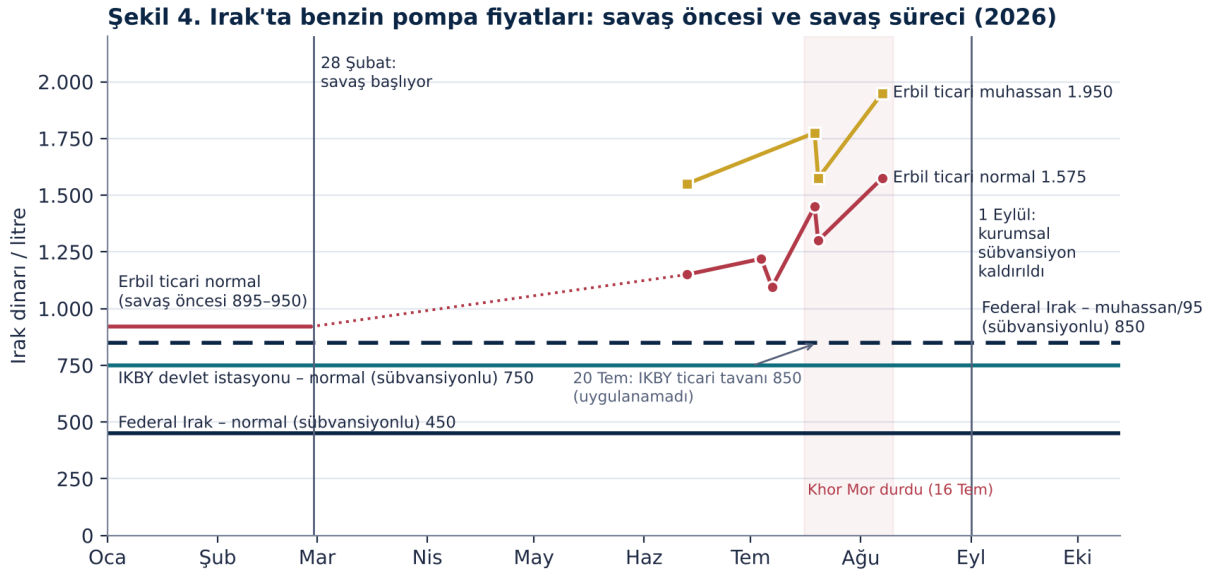
Ne var ki reform, uygulama kurallarının Resmî Gazete'de yayımlanmadığı ve fiyat formülünün fiilen var olmayan bir 2026 bütçe fiyatına atıf yaptığı muğlak bir zeminde başlamıştır (Enterprise AM, 2026). Eylül ortasında Meclis Petrol Komisyonu'nun baskısıyla Bakanlar Kurulu kararı yeniden gözden geçirmeye başlamış, Petrol Bakanı da sübvansiyonsuz bazı ürünlerde indirimle gidilebileceği sinyalini vermiştir (Shafaq News, 2026j; 2026l). Mahalle jeneratörleri ise akaryakıt ile elektrik krizinin kesiştiği noktadır. Haziran'da Başbakan Zeydi'nin jeneratör sahipleriyle görüşmesinin ardından Petrol Bakanlığı, amper fiyatlarını dengelemek amacıyla jeneratörlere üç ay süreyle litre başına $\approx 0,31$ dolar yerine $\approx 0,15$ dolardan dizel verilmesini onaylamıştır (Shafaq News, 2026d). 1 Eylül reformunun özel elektrik üretimini de kapsaması, bu kesimi reformdan en fazla etkilenen grup hâline getirmiştir (Enterprise AM, 2026).

IKBY'de ise tablo bambaşkadır. Bölge, federal hükümetten yerel tüketim için günlük 50 bin varil ham petrol tahsisi almakta, bunun ötesindeki talep yerel rafineriler ve ithalatçılar eliyle serbest piyasadan karşılanmaktadır. Savaş öncesinde Erbil'de ticari normal benzinin litresi 895–950 dinar aralığındaydı (Rudaw, 2026h). Haziran ortasında bu fiyat 1.150 dinara, muhassan benzin ise 1.550 dinara çıkmıştır (Shafaq News, 2026c). 4 Temmuz'da normal benzin 1.220 dinarı gördükten sonra Doğal Kaynaklar Bakanlığı ithalatı serbest bırakmış (The New Region, 2026d), fiyatlar kısa bir süreliğine 1.095 dinara gerilemiştir (Rudaw, 2026h). Ancak 16 Temmuz'da Dana Gas'ın güvenlik tehditleri gerekçesiyle Khor Mor sahasında üretimi durdurmasıyla fiyatlar 48 saat içinde rekor seviyelere sıçramıştır. 19 Temmuz'da Erbil'de normal benzin 1.450, muhassan 1.750–1.800, süper 1.840–1.900 dinardan satılmıştır (PUKMedia, 2026b).

IKBY hükümeti buna fiyat tavanıyla cevap vermiştir. 20 Temmuz'da ticari normal benzine 850 dinar tavan getirilmiş, 22 Temmuz'da muhassan için 1.000, süper için 1.200 dinarlık tavan ilan edilmiştir (Rudaw, 2026j; Shafaq News, 2026e; Peregraf, 2026b). Stoklarını yüksek fiyattan almış olan istasyonların önemli bir kısmı ise kepenk indirmiş, Erbil'de istasyon grevi yaşanmış ve normal benzin piyasadan büyük ölçüde çekilmiştir (Azzaman, 2026; Shafaq News, 2026f). Bu süreçte normal benzini muhassan, muhassanı ise süper olarak sattıkları tespit edilen 28 istasyona ceza kesilmiştir (Al-Mada, 2026a). 28 Temmuz'da Bakanlık tavan dayatmasından fiilen vazgeçerek sübvansiyonlu arzın artırılması, fiyat ve kalite denetimi, ithalatın kolaylaştırılması ve Bağdat'tan daha fazla ham petrol talep edilmesi eksenli beş maddelik bir stratejiye geçmiştir (Peregraf, 2026b).

Bunun sonucunda 7 Ağustos'ta Erbil'de normal benzin 1.575, muhassan 1.950, süper 2.150 dinara (bazı istasyonlarda 2.750 dinara) ulaşmıştır (Shafaq News, 2026h; Rudaw, 2026k). Eylül başında Süleymaniye'de litre fiyatı ≈ 1.900 dinar düzeyindeyken aynı dönemde Bağdat'ta vatandaş ≈ 450 dinar ödemekteydi (Enterprise AM, 2026). Bir başka ifadeyle aynı ülkenin iki şehri arasında dört kata varan bir fiyat makası oluşmuştur. Krizin bir diğer boyutu LPG'dir. Khor Mor'un durmasıyla IKBY'de 22 litrelik ev tüpünün fiyatı ≈ 9.000 dinardan ≈ 18.000 dinara, litre fiyatı ise 400 dinardan 800 dinara çıkmıştır (Rudaw, 2026i).

Yönetimin arz tarafındaki adımları da sınırlı kalmıştır. Erbil'de sübvansiyonlu benzin dağıtımı 27 Temmuz'da elektronik kart sistemine bağlanmış ve araç başına haftada iki kez 40 litreyle sınırlandırılmıştır (Al-Mada, 2026a). Ağustos sonunda Erbil'e günlük sübvansiyonlu benzin tahsisi 22 tankerden 40 tankere ($\approx 1,44$ milyon litre) çıkarılmıştır (Shafaq News, 2026i). IKBY Başbakanı Mesrur Barzani ise Bölge'ye nüfus payına (%12,67) göre günlük ≈ 126.700 varil tahsis edilmesi gerektiğini savunmuştur (Peregraf, 2026b). Irak Meclisi de IKBY'deki fiyat artışları ve 50 bin varillik tahsisin yönetimi hakkında inceleme başlatmıştır (Rudaw, 2026k).

Kaynak: Federal fiyatlar: Bakanlar Kurulu kararı (Mayıs 2024'ten beri geçerli), OPDC açıklamaları; IKBY: Rudaw (8 ve 21 Tem 2026), The New Region (4 Tem 2026), PUKMedia (19 Tem 2026), Shafaq News (13 Haz, 20 Tem, 7 Ağu 2026). Mart-Mayıs için Erbil gözlemi bulunmadığından aralık noktalı çizilmiştir.

Tablo 5. Irak'ta benzin pompa fiyatlarının seyri (IQD/litre)

Tarih	Bölge / istasyon türü	Normal	Muhassan (95)	Süper	Kaynak
Mayıs 2024 – Ekim 2026	Federal Irak, vatandaş (sübvansiyonlu)	450	850	1.250	The National (2024); Kurdistan24 (2026)
1 Eylül 2026	Federal Irak, kurum ve sektörler (sübvansiyonsuz)	750	1.000	1.250	Shafaq News (2026m)
2025 – 2026	IKBY devlet istasyonu (sübvansiyonlu)	750	–	–	Rudaw (2026j)

Tarih	Bölge / istasyon türü	Normal	Muhassan (95)	Süper	Kaynak
Ocak – Şubat 2026	Erbil, ticari	895–950	–	–	Rudaw (2026h)
13 Haziran 2026	Erbil, ticari	1.150	1.550	–	Shafaq News (2026c)
13 Haziran 2026	Süleymaniye, ticari	1.000	1.200	1.350	Shafaq News (2026c)
19 Temmuz 2026	Erbil, ticari	1.450	1.750–1.800	1.840–1.900	PUKMedia (2026b)
20–22 Temmuz 2026	IKBY ticari tavan (uygulanamadı)	850	1.000	1.200	Rudaw (2026j); Peregraf (2026b)
30 Temmuz 2026	Süleymaniye, ticari	1.200	1.550	1.700	PUKMedia (2026c)
7 Ağustos 2026	Erbil, ticari	1.575	1.950	2.150 (2.750'ye kadar)	Shafaq News (2026h); Rudaw (2026k)

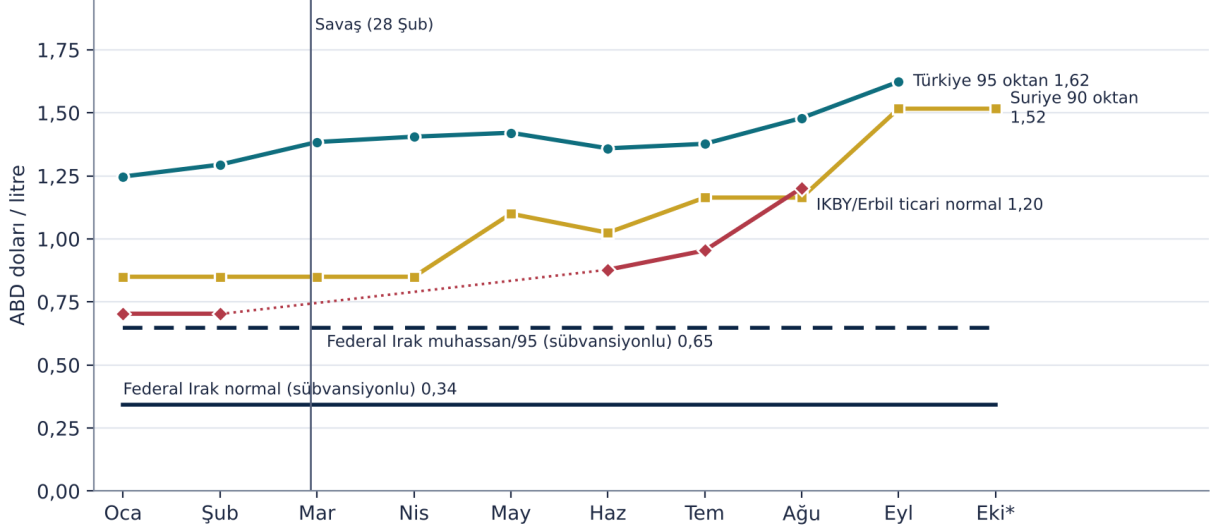
Not: 1.310 IQD/\$ resmî kurla 450 dinar $\approx$ 0,34 \$, 850 dinar $\approx$ 0,65 \$, 1.575 dinar $\approx$ 1,20 \$'a karşılık gelmektedir.

IV.V. Bölgesel Karşılaştırma: Türkiye ve Suriye

Irak'taki fiyat seyrini anlamlı kılmamanın yolu, onu iki komşusuyla kıyaslamaktan geçmektedir. Zira her üç ülke de aynı küresel şoku (Hürmüz'ün kapanması, ham petrol ve ürün fiyatlarındaki sıçrama, navlun ve sigorta maliyetlerindeki artış) yaşamış, fakat bunu pompaya bambaşka biçimlerde yansıtmıştır.

Türkiye'de EPDK verilerine göre 95 oktan kurşunsuz benzinin aylık ortalama bayi satış fiyatı Ocak 2026'da litre başına 53,81 TL iken, savaşın başladığı ilk tam ay olan Mart'ta 61,04 TL'ye, Eylül'de ise 78,83 TL'ye yükselmiştir (EPDK, 2026). Bu, dokuz ayda TL bazında $\approx$ %46,5'lik bir artışa karşılık gelmektedir. Dolar bazında ise litre fiyatı 1,25 dolardan 1,62 dolara, yani $\approx$ %30 artmıştır (TCMB, 2026). Aradaki fark, kurdaki değer kaybının pompaya ayrıca yansımından kaynaklanmaktadır. Türkiye'de fiyatların piyasa koşullarını büyük ölçüde yansıttığı, dolayısıyla şokun doğrudan tüketiciye geçtiği görülmektedir.

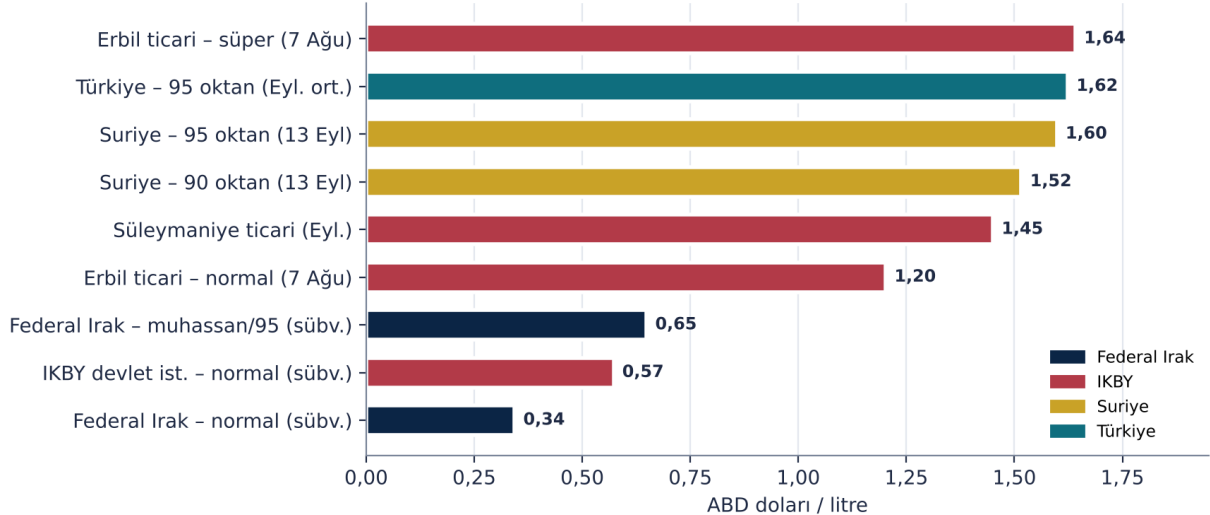
Suriye'de ise fiyatlar Kasım 2025'te dolara endekslenmiş ve 12 Kasım 2025'ten itibaren 90 oktan benzinin litresi 1,10 dolardan 0,85 dolara, mazotun litresi 0,95 dolardan 0,75 dolara indirilmişti (Attaqa, 2025). Savaşın ilk iki ayında bu fiyatlar korunmuştur. Ancak 7 Mayıs 2026'da Suriye Petrol Şirketi 90 oktanı 0,85 dolardan 1,10 dolara (%29,4), 95 oktanı 0,91 dolardan 1,15 dolara, mazotu ise 0,75 dolardan 0,88 dolara çıkarmıştır (Attaqa, 2026; Xinhua, 2026). Haziran–Eylül arasında yeni Suriye lirası cinsinden birkaç küçük ayarlama yapılmış (SP Today, 2026), 13 Eylül'de ise Banyas rafinerisinin yaklaşık iki aylık bakıma girmesi ve küresel ürün maliyetlerindeki artış gerekçesiyle 90 oktan 185, 95 oktan 195 yeni Suriye lirasına ($\approx$ 1,52 \$ ve $\approx$ 1,60 \$) yükseltilmiştir. Hükümet bu artışın geçici olduğunu ve koşullara göre gözden geçirileceğini belirtmiştir (SANA, 2026). Böylece Suriye'de 90 oktan benzinin dolar fiyatı savaş öncesine göre $\approx$ %79 artmıştır.

Şekil 5. Benzin fiyatlarında Irak, Türkiye ve Suriye karşılaştırması (\$/litre, 2026)

Kaynak: Türkiye: EPDK aylık ortalama bayi satış fiyatı (kurşunsuz 95), TCMB aylık ortalama USD alış kuru. Suriye: Suriye Petrol Şirketi/Enerji Bakanlığı resmi fiyatları (Attaqa, Xinhua, SANA, SP Today), ay sonu değeri; SYP fiyatları 122-133 SYP/\$ resmi kurla çevrilmiştir. Irak: 1.310 IQD/\$ resmi kur; Erbil ayın son gözlemi. *Ekim: 13 Ekim itibarıyla.

Bu üç örnek yan yana konulduğunda çarpıcı bir tablo ortaya çıkmaktadır (Şekil 5 ve Şekil 6). Eylül 2026 itibarıyla Türkiye'de benzinin litresi $\approx 1,62$ dolar, Suriye'de $\approx 1,52$ – $1,60$ dolar iken federal Irak'ta vatandaş 95 oktan benzine $\approx 0,65$ dolar, normal benzine $\approx 0,34$ dolar ödemektedir. Yani Bağdat'taki sürücü, Türkiye'deki sürücünün ödediğinin beşte biri ile beşte ikisi arasında bir fiyat ödemektedir. IKBY'nin ticari piyasası ise savaş sürecinde Türkiye ve Suriye fiyatlarına yaklaşmış, süper benzinde ($\approx 1,64$ \$) Türkiye'yi dahi geride bırakmıştır.

Bu makasın iki önemli yan etkisi bulunmaktadır. Birincisi, sübvansiyonlu federal benzin ile komşu ülke fiyatları arasındaki fark, sınır ötesine ve IKBY'ye doğru kaçakçılık için güçlü bir teşvik yaratmaktadır (Streamline Feed, 2026). Nitekim IKBY'deki rafineri sahipleri, diğer illerden gelen gayriresmî benzin transferlerinin kesilmesini fiyat artışının nedenlerinden biri olarak göstermiştir (Shafaq News, 2026g). İkincisi, Suriye'nin Irak'a benzin transit güzergâhı hâline gelmesi, iki ülke arasında akaryakıt ticaretinde yeni bir karşılıklı bağımlılık zemini oluşturmaktadır.

Şekil 6. Eylül 2026 itibarıyla benzin litre fiyatları: bölgesel makas

Kaynak: Şekil 4 ve 5'teki kaynaklar; Enterprise AM (2 Eylül 2026) – Süleymaniye. Irak 1.310 IQD/\$, Suriye 122 SYP/\$ resmi kurla çevrilmiştir.

TESPAM YORUMU

Irak'ın akaryakıt politikası savaşta iki ayrı başarısızlık üretmiştir. Federal bölgede fiyat sabit tutulmuş fakat arz güvence altına alınamamış, **kuyruk ve kıtlık fiyatın yerini almıştır**. IKBY'de ise sübvansiyonun dar tutulduğu serbest piyasa, arz şokunu doğrudan tüketiciye yansıtmış, tavan denemesi de piyasayı kurutmuştur.

Türkiye ve Suriye örnekleri, şokun fiyata yansıtıldığı fakat arzın kesintisiz sürdüğü bir modelin toplumsal maliyetinin, kuyruk ve karaborsa maliyetine kıyasla daha yönetilebilir olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda Bağdat için asıl mesele sübvansiyonun miktarı değil, *bedellenmesidir*. Elektronik kartla tanımlı kotalar (Erbil'deki deneme gibi) ve rafineri kapasitesinin artırılması, kalıcı çözümün iki ayağıdır.

IV.VI. Devlet ve Özel İstasyonlar: Dağıtım Rejiminin Anatomisi

Irak'ta akaryakıt perakendesini, kâğıt üzerinde karma, özünde ise devlet merkezli bir yapıya sahiptir. Federal bölgede toptan arzın tamamına yakını, Petrol Bakanlığı'na bağlı Petrol Ürünleri Dağıtım Şirketi (OPDC) tarafından yönetilmektedir. OPDC 2024'te ≈11,4 milyar litre benzin, ≈11 milyar litre dizel, ≈1,8 milyar litre kerosen ve ≈11,5 milyar litre fuel oil dağıtmıştır. Şirket perakende istasyonların yanı sıra kamu kurumlarına, özel şirketlere, yatırımcılara, Elektrik Bakanlığı'na ve havacılık sektörüne doğrudan yakıt sağlamaktadır (Iraq Business News, 2025). Perakende ayağında ise iki tür istasyon bulunmaktadır:

- **Devlet (hükümet) istasyonları:** Doğrudan OPDC'ye bağlı olarak işletilmektedir. Kriz dönemlerinde 24 saat hizmet veren omurga işlevi görmektedir, Bakanlık da kıtlık anlarında bu istasyonların sayısını ve çalışma saatlerini artırarak piyasaya müdahale etmektedir (Al Jazeera Net, 2026).
- **Özel (ahlî) istasyonlar:** Mülkiyeti özel girişimcilere ait olmakla birlikte Bakanlıkla yapılan bayilik (vekâlet) sözleşmesine dayanarak çalışmaktadır. Ürünü OPDC'den tahsisli kota ile almakta ve vatandaşa resmî fiyattan satmakla yükümlüdür. Fiyatı tek taraflı artırma yetkisi bulunmamaktadır. Kâr marjının Bakanlıkça belirlenmesi, istasyon sahipleri ile Bakanlık arasında tekrar eden bir gerilim kaynağıdır (Iraq Oil Report, 2010).

Kriz anlarında bu ikili yapının zaafı açıkça görülmektedir. Bakanlık, kurallara aykırı davranan özel istasyonlara yönelik bayiliğin iptali, tedarikin durdurulması ve yasal takibat gibi yaptırımlar öngörmektedir. Geçmiş krizlerde özel istasyonların grev yapması ve bir kısmının kapanması üzerine Bakanlık, krizin bazı istasyon sahiplerinin dar çıkarları nedeniyle derinleştiğini ileri sürmüştür (Shafaq News, 2022). Haziran 2026'daki Bağdat krizinde de özel istasyonların kapandığına dair iddialar dolaşıma girmiş, Bakanlık ise devlet istasyonlarını 24 saat açık tutarak karşılık vermiştir (Al Jazeera Net, 2026). Federal bölgede devlet ve özel istasyonlar arasında resmî bir fiyat farkı bulunmamaktadır. Fark fiyatta değil, ürüne erişimde ve ürün kalitesine ilişkin şikâyetlerde ortaya çıkmaktadır.

IKBY'de ise ayırım doğrudan fiyatın kendisindedir. Bölgede belirlenmiş devlet istasyonları, federal tahsisten gelen ürünü bir yılı aşkın süredir litresi 750 dinardan satmaktadır. Ticari istasyonlar ise ürünü yerel rafinerilerden (KAR ve Lanaz gibi) ve ithalatçılardan piyasa fiyatıyla temin etmekte, buna kendi marjlarını ekleyerek satmaktadır (Rudaw, 2026h; PUKMedia, 2026c). Erbil vilayetinde 266–280 civarında istasyon faaliyet göstermektedir (Rudaw, 2026j; Shafaq News, 2026f). Sübvansiyonlu benzinin bulunabildiği istasyonların sınırlı olması nedeniyle bu istasyonların önünde saatlerce, kimi zaman gece boyu kuyruklar oluşmaktadır. Süleymaniye'de taksi ve otobüs şoförlerinin altı ayrı devlet istasyonu talebine karşılık Bakanlık yalnızca bir istasyon tahsis etmiştir (Shafaq News, 2026n).

Ticari tarafta fiyatın maliyetle ilişkisi de tartışmalıdır. Muhalefetteki Ulusal Tutum Hareketi'nden Ali Hama Salih, şirket belgelerine dayanarak benzinin üretim maliyetinin litre başına 500 dinarı aşmadığını, dolayısıyla Süleymaniye'de benzinin maliyetinin ≈%140 üzerinde satıldığını ileri sürmüştür. Söz konusu iddia bağımsız olarak doğrulanmamıştır (Shafaq News, 2026g). Velhasıl, IKBY'de ticari istasyonlar ile yerel rafineriler arasındaki dikey bağlar ve sınırlı rekabet, fiyat oluşumunun şeffaflığını da tartışmaya açmaktadır.

Tablo 6. Irak'ta akaryakıt istasyonu rejimlerinin karşılaştırması (2026)

Rejim	Mülkiyet / işletme	Ürün kaynağı	Fiyat belirleme	Savaş sürecindeki durum
Federal – devlet istasyonu	OPDC (kamu)	OPDC: yerli rafineri + ithalat	Bakanlar Kurulu; sabit ve sübvansiyonlu	24 saat hizmet; uzun kuyruklar; Bağdat'ta 25'i aşkın nokta
Federal – özel (ahli) istasyon	Özel sahip; Bakanlık bayiliği	OPDC kotası	Resmî fiyat; Bakanlıkça belirlenen marj	Arz kesintisinde kapanma; yaptırım tehdidi
IKBY – devlet istasyonu	IKBY Doğal Kaynaklar Bakanlığı denetiminde	Federal tahsis (50 bin v/g ham petrol)	750 IQD sabit	Saatlerce kuyruk; e-kart kotası (haftada 2 × 40 L.)
IKBY – ticari istasyon	Özel	Yerel rafineriler (KAR, Lanaz), ithalat	Serbest piyasa; Temmuz'da tavan denemesi	Tavana uyumsuzluk, grev, kalite manipülasyonu; Ağustos'ta 1.575–2.150 IQD

Kaynak: Metinde atfı yapılan kaynaklar; TESPAM derlemesi.

V. ELEKTRİK ÜRETİMİ VE İRAN'DAN GAZ/ELEKTRİK İTHALATI

V.I. İran Gazına Bağımlılığın Yapısı

İran, Irak'ın gaz ve elektrik ihtiyacının üçte biri ile %40'ı arasındaki bir kısmını uzun bir süre boyunca karşılamıştır. Savaş öncesi dönemde Irak elektrik santrallerindeki üretimin %43'ü İran gazıyla sağlanmıştır. Doğrudan elektrik ithalatı ise talebin %10 seviyelerine kadar çıkabilmiştir (GlobalSecurity/PressTV, 2025). Bu çerçevede İran ve Irak arasında Mart 2024'te yenilenen beş yıllık doğalgaz ticareti anlaşması ise günlük 50 milyon m³ (yıllık ≈18,25 bcm) tavan öngörmekle birlikte, fiili teslimatlar 2025'te 7,2 bcm'de kalmıştır (Rystad Energy, 2026e).

Trump yönetimi Mart 2025'te İran'dan elektrik alımına izin veren muafiyeti iptal etmiş, gaz muafiyetini ise kısa süreli uzatmalarla sürdürmüştür.

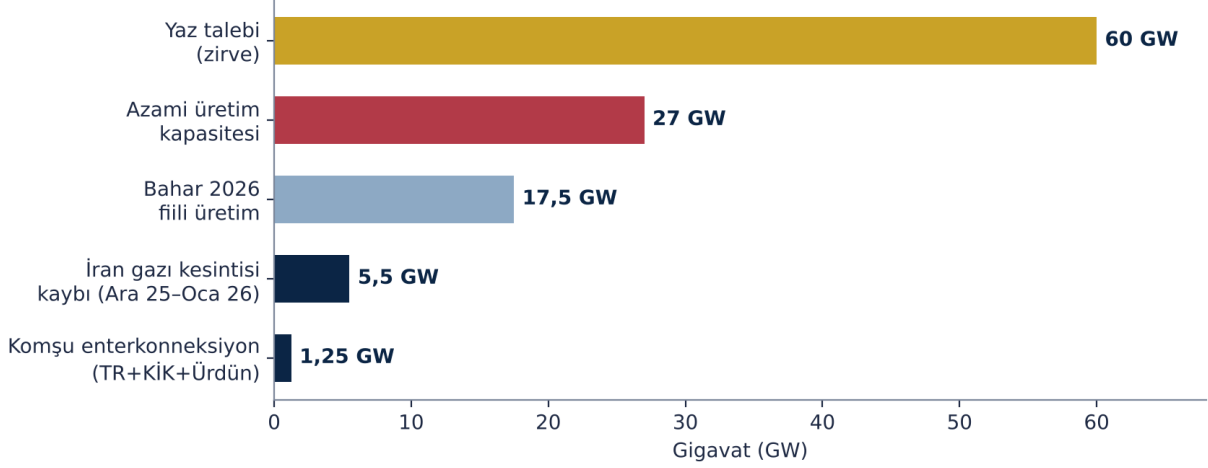
Tablo 7. İran gaz/elektrik arzındaki kesintiler (Aralık 2025 – Ağustos 2026)

Tarih	Olay	Şebekeye etkisi
23 Ara 2025	İran gazı “öngörülemez koşullar” gerekçesiyle tamamen kesildi.	–4.000 / –4.500 MW
24 Oca 2026	Gaz akışı yeniden durdu.	–5.500 MW üzeri; üretim ≈17.000 MW
26 Şub 2026	Akış 7 mn m ³ /g ile yeniden başladı.	Kısmi telafi
1 Mar 2026	Elektrik Bakanlığı akışın sürdüğünü açıkladı. Khor Mor durduruldu.	IKBY'de –2.500 / –3.000 MW
Mart 2026	İthal gaz ≈6 mn m ³ /g'ye geriledi.	Santrallerde yakıt ikamesi (fuel oil, ham petrol)
18 Mar 2026	İran gazı tamamen durdu	≈–3.000 MW
Ağustos 2026	Zirve talep >60 GW; açık ≈40 GW	Zi Kar'da şiddetli protestolar baş gösterdi.

Kaynak: Irak Elektrik Bakanlığı (Rudaw, 2025; 2026a; Petra, 2026; Iraq Business News, 2026e; Shafaq News, 2026a).

V.II. Talep-Arz Uçurumu

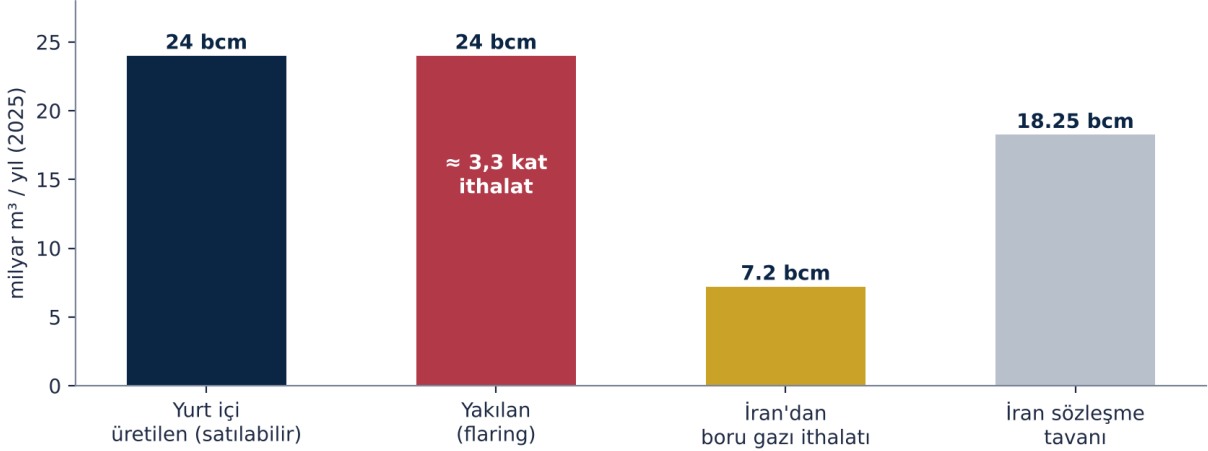
Irak Elektrik Bakanlığı'nın açıklamalarına göre bahar aylarında fiili üretim 17–18 bin MW'a kadar düşmüş, bakım sonrasında 29–30 bin MW'a çıkarılması hedeflenmiş; buna karşılık yaz zirve talebinin 60 bin MW'a ulaşabileceği öngörülmüştür (Rudaw, 2026d). Yeni Elektrik Bakanı Ali Sadi Vahib, Temmuz'da Washington'da şebekedeki açığın 35–40 bin MW aralığında olduğunu ifade etmiştir (IraqiNews, 2026f). Ağustos ortasında Zi Kar'ın el-Fuhud ilçesinde lastik yakılarak yolların kapatıldığı elektrik protestoları, bu açığın toplumsal karşılığıdır. İletim-dağıtım kayıplarının %55–60'a ulaştığı bir sistemde açığın yalnızca üretimle kapatılamayacağı da ayrıca not edilmelidir (Shafaq News, 2026a; Rystad Energy, 2026e).

Şekil 7. Irak elektrik sistemi: talep, üretim ve kayıp kalemleri

Kaynak: Irak Elektrik Bakanlığı açıklamaları (Rudaw, Shafaq, IraqiNews, Mart–Ağustos 2026). Değerler yuvarlanmıştır.

V.III. Gaz Paradoksu: Yaktığının Üçte Birini İthal Eden Ülke

Irak'ın elektrik krizinin en acı boyutu, kendi gazıyla ne yaptığıdır. Rystad Energy'nin Ağustos analizine göre 2025'te toplam gaz arzı 47 bcm'e ulaşmış, fakat bunun ≈ 24 bcm'i ($\approx 2,3$ milyar $\text{ft}^3/\text{gün}$) yakılmıştır. Yakılan hacim İran'dan alınan boru gazının yaklaşık dört katıdır (Rystad Energy, 2026e). Bir başka ifadeyle Irak, İran'dan aldığı her bir molekül gaza karşılık kendi topraklarında dört molekülü yakmaktadır. Irak, 24 bcm ile dünyanın en büyük gaz yakan ülkesidir.

Şekil 8. Irak doğal gaz paradoksu: yaktığı gaz, aldığından üç katı

Kaynak: Rystad Energy (7 Ağustos 2026, Upstream Analytics); Dünya Bankası flaring verisi. TESPAM düzenlemesi.

Yurt içi tarafta durum mutlak bir umutsuzluk tablosu da değildir. Basra Gaz Şirketi (South Gas %51, Shell %44, Mitsubishi %5), 2013'te 460 MMscfd ile başladığı faaliyetini 2025 ortasında 1,4 Bcfd ham gaz işleme kapasitesine taşımış; üç ana sahasındaki ilişkili gazın %60'ından fazlasını yakalar hâle gelmiştir (Rystad Energy, 2026e). Halfaya, Nasiriye–Garraf, Nahr bin Ömer ve TotalEnergies'in 27 milyar dolarlık GGIP projesiyle birlikte işleme kapasitesinin $\approx 2,5$ Bcfd'den $\approx 3,7$ Bcfd'ye çıkması beklenmektedir. Rystad, yurt içi arzın 2025'teki ≈ 24 bcm'den 2030'da ≈ 34 bcm'e çıkacağını, buna karşın talebin 36 bcm'e yaklaşacağını öngörmektedir; yani *bağımsızlık mümkündür ama garanti değildir* (Rystad Energy, 2026a; 2026e).

V.IV. İthalat Seçeneklerinin Maliyeti ve Borç Sarmalı

Tablo 8. Irak'ın doğal gaz ithalat seçenekleri

Kaynak	Etkin maliyet (\$/MMBtu)	Hacim	Güvenilirlik	Yatırım riski
İran boru gazı	≈7–10 (yatırım primi dâhil)	Tavan 18,25 bcm/y; 2025 fiili 7,2 bcm	Düşük	Kritik
Türkmenistan takası (İran üzerinden)	≈10–13 (transit dâhil)	≈7,3 bcm/y	Orta	Yüksek
LNG (Khor Zubair FSRU)	≈7–9	2,6 bcm/y sözleşme; ≈5,17 bcm/y azami	Yüksek	Yok
Yurt içi ilişkili gaz yakalama	Basra Gaz ≈1,5 \$/boe	+≈12 bcm/y potansiyel artış	Proje teslimine bağlı	Yok

Kaynak: Rystad Energy (2026e). Türkmenistan takası ABD yatırımları nedeniyle 2025'te fiilen işlememiştir (Pipeline & Gas Journal, 2025).

İran'a olan borç meselesi, bu bağımlılığın siyasi boyutunu da ortaya koymaktadır. Rystad'a göre 2017'den bu yana birikmiş ≈17,9 milyar dolarlık brüt gaz faturasından, 2022 bütçe mahsubu (3 milyar \$), 2023 ABD insani muafiyeti (2,76 milyar \$) ve mal karşılığı mahsuplaşma (≈0,7 milyar \$) düşüldükten sonra kalan 11,49 milyar dolar, Tahran'ın dolarla tahsil edemediği ve Irak'ın üçüncü ülke üzerinden de ödeyemediği bir alacak hâline gelmiştir (Rystad Energy, 2026e). Bu alacak, İran'ın Irak üzerindeki en somut *ekonomik kaldıraçlarından* biridir; ne var ki ödenemeyen bir alacağın kaldıraç değeri de giderek azalmaktadır.

V.V. Alternatif Arz: Enterkonneksiyonlar ve Yeni Ortaklar

Bağdat, bu süreçte bölgesel elektrik bağlantılarını hızlandırmıştır. Elektrik Bakanlığı, yaz öncesinde Türkiye'den ≈600 MW, Körfez İşbirliği Konseyi şebekesinden ilk aşamada 500 MW ve Ürdün'den 150 MW olmak üzere toplam 1.250 MW'lık ithalat öngörmüştür (Rudaw, 2026e). Türkiye ile enterkonneksiyonun teknik olarak tamamlandığı Mayıs'ta açıklanmış; hat İKBY üzerinden ulusal şebekeye bağlanmıştır (Rudaw, 2026f). Bunlara ek olarak General Electric ile yapılan anlaşmanın 2027'ye kadar 10.000 MW'lık sınır ötesi ithalatı hedeflediği ileri sürülmektedir (İraqiNews, 2026f); ancak bu iddia, bir milletvekilinin beyanına dayandığından ihtiyatla karşılanmalıdır.

Gerçekçi bir değerlendirme yapıldığında, 1.250 MW'lık bölgesel ithalatın 35–40 GW'lık açık karşısında %3–4'lük bir rahatlatma sağladığı görülmektedir. Bu nedenle Irak'ın elektrik krizi, kısa vadede ancak (i) yakılan gazın yakalanması, (ii) LNG ve (iii) dağıtım kayıplarının azaltılması üçlüsüyle hafifletilebilir. Türkiye'nin bu üç alanda — özellikle gaz toplama/işleme tesislerinin EPC işlerinde ve dağıtım rehabilitasyonunda — ciddi bir müteahhitlik ve hizmet potansiyeli bulunmaktadır.

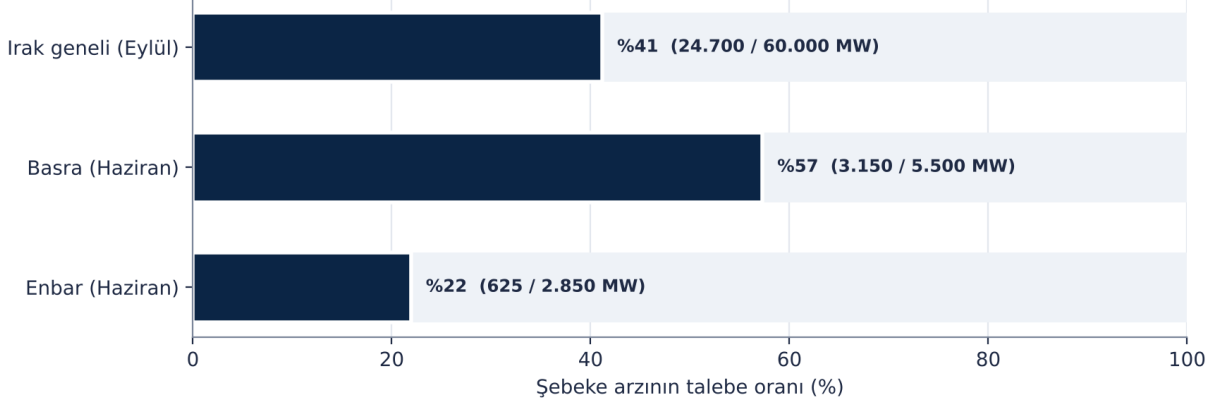
V.VI. Savaş Yazında Şebeke: Üretim, Kesinti ve Bölgesel Eşitsizlik

28 Şubat'ta Güney Pars bağlantılı altyapıya yönelik saldırılar, Irak şebekesinden bir gecede 3.000 MW'ın üzerinde kapasiteyi silmiştir. Elektrik Bakanlığı sözcüsü Ahmed Musa, Mayıs başında Irak'ın ihtiyaç duyduğu günlük ≈30 milyon m³ ithal gazın ancak ≈5 milyon m³'ünü alabildiğini ve gaz açığının zirve dönemde besleme saatlerini belirleyen *en belirleyici tek faktör* olduğunu ifade etmiştir (Shafaq News, 2026b).

Yaz sonunda dahi tablo değişmemiştir. Bakanlık verilerine göre Eylül 2026'da toplam üretim 24.700 MW'ta kalmış, bu da ≈60.000 MW olarak ifade edilen gerçek talebin yarısından azına karşılık gelmiştir (İraqiNews, 2026i). Açığın bölgesel dağılımı ise son derece eşitsizdir. Haziran'da Enbar'a 2.700–3.000 MW'lık ihtiyaca karşılık 600–650 MW verilebilmiş, vatandaş günde altı-sekiz saat şebeke elektriğine erişebilmiştir. Basra'da 5.500 MW'ı aşan talebe karşılık üretim ≈3.150 MW'ta kalmış, dört saat elektrik–iki saat kesinti programına geçilmiştir. Basra santrallerine verilen gaz, 2025 yazındaki ≈28 milyon m³/gün seviyesinden ≈9 milyon m³/gün'e inmiştir. Divaniye'nin Gammas ilçesinde ise her bir saatlik elektriğe beş saati aşan kesinti düşmüştür (Shafaq News, 2026d).

Ulusal üretimin illere dağıtımında Bağdat %27,07, Zi Kar %9,02, Ninova ise %8,47 pay almaktadır. Bununla birlikte aşırı yüklenen trafolar nedeniyle bu payların mahalle düzeyine yansımadağı yönünde ciddi şikâyetler bulunmaktadır (Shafaq News, 2026d). Hiç şüphesiz bu eşitsizlik, Ağustos'ta Zi Kar'da yaşanan şiddetli protestoların da arka planını oluşturmaktadır.

Şekil 9. Savaş yılında şebeke arzının talebi karşılama oranı

Kaynak: Irak Elektrik Bakanlığı (IraqiNews, 14 Eylül 2026); Shafaq News (17 Haziran 2026). Enbar arzı 600–650 MW, ihtiyacı 2.700–3.000 MW aralıklarının orta değeridir. Diyala'da oran %25'in altındadır.

V.VII. IKBY'de Khor Mor Kırılganlığı

IKBY'nin elektrik sistemi, federal sistemden farklı olarak İran gazına değil, büyük ölçüde Süleymaniye'deki Khor Mor sahasına dayanmaktadır. Bu durum Bölge'yi İran gaz kesintilerinden korumuş, fakat onu tek bir sahaya bağımlı kılmıştır. Kasım 2025'teki dron saldırısı Bölge'nin elektrik üretimini $\approx$ %80 düşürmüş, 24 saatlik arz çoğu bölgede günde beş-sekiz saate inmiştir. 28 Şubat'ta, yani savaşın ilk günü Dana Gas, personelini korumak amacıyla sahadaki faaliyetleri durdurmuş, IKBY Elektrik ve Doğal Kaynaklar bakanlıkları 2.500–3.000 MW'lık bir kayıp öngörmüştür (Rudaw, 2026g).

Sahanın 2022–2025 arasında en az 11 kez hedef alındığı dikkate alındığında, bu kırılganlığın arızı değil yapısal olduğu açıktır (Rudaw, 2026g). 16 Temmuz'da üretimin ikinci kez durdurulması $\approx$ 2.500 MW'lık ek bir kayba yol açmış, etkisi elektrikle sınırlı kalmayarak LPG ve benzin fiyatlarına da yansımıştır (Rudaw, 2026i). Böylece IKBY'de elektrik krizi ile akaryakıt krizi aynı sahanın kaderine bağlanmıştır.

V.VIII. Mahalle Jeneratörleri: Gölge Elektrik Sistemi

Irak'ta şebekenin karşılayamadığı talebi, mahalle ölçeğindeki dizel jeneratörlerden oluşan bir *gölge sistem* karşılamaktadır. Bu sistemin konut elektrığının yaklaşık üçte ikisini sağladığı tahmin edilmektedir (Enterprise AM, 2026). Maliyet ise amper başına aylık abonelik ücreti olarak doğrudan hanelere yansımaktadır. Haziran'da hükümet, şebekedeki $\approx$ 40 GW'lık açık karşısında bu sisteme fiilen dayanmak zorunda kalmış ve jeneratörlere sübvansiyonlu dizel sağlanmasını onaylamıştır (Shafaq News, 2026d).

Ne var ki 1 Eylül'de özel elektrik üretimine yönelik sübvansiyonların kaldırılmasıyla jeneratör sahipleri daha fazla sübvansiyonlu dizel talep etmiş, Petrol Bakanı'nın jeneratör sahipleriyle görüşmesine rağmen uzlaşa sağlanamamıştır (Enterprise AM, 2026). Bu durum, akaryakıt sübvansiyon reformunun elektrik arzı üzerinden toplumsal maliyete dönüşme riskini açıkça ortaya koymaktadır. Şebekede kalıcı bir çözüm üretilmedikçe jeneratör dizeli, Irak'ın kaldırması en zor sübvansiyon kalemi olmaya devam edecektir.

V.IX. Orta Vadeli Çıkış Yolları: LNG, Güneş ve Bölgesel Bağlantılar

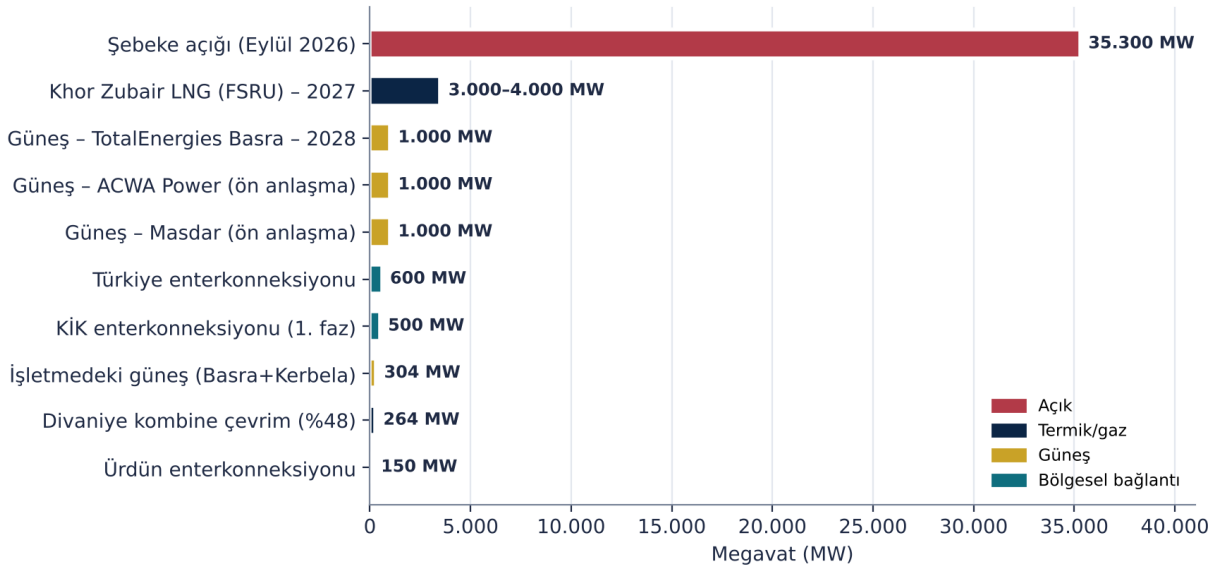
Kısa vadede İran gazının en somut ikamesi olarak görülen Khor Zubair yüzer LNG terminali, savaşın doğrudan kurbanı olmuştur. Excelerate Energy ile imzalanan sözleşme kapsamında kurulacak FSRU, günlük 500 milyon

standart fit küp (≈ 15 milyon m^3) gaz sağlayarak 3.000–4.000 MW üretimi destekleyebilecek kapasitededir. Ancak 2026'nın üçüncü çeyreğinde devreye girmesi planlanan terminal, Hürmüz'ün kapanması nedeniyle 2027'ye ertelenmiştir (IraqiNews, 2026g). Ağustos'ta tarama çalışmalarının başlaması projenin rafa kalkmadığını göstermektedir (Dredging Today, 2026). Ne var ki burada bir paradoks bulunmaktadır. LNG terminali de Körfez'in içindedir ve Hürmüz'e bağımlıdır. Yani İran gazına bağımlılık, Hürmüz'e bağımlılıkla takas edilmektedir.

Güneş enerjisinde ise ilk somut adımlar atılmıştır. TotalEnergies, QatarEnergy ve Basra Petrol Şirketi ortaklığındaki 1 GW'lık Basra güneş santralının ilk ünitesi Mart 2026'da 61 MW ile deneme işletmesine alınmış, tam kapasiteye 2028'de ulaşılması planlanmıştır (PV Magazine, 2026). Mayıs itibarıyla Basra'da 254 MW, Kerbela'da 50 MW güneş kapasitesi devrededir (Shafaq News, 2026b). Bakanlık, ACWA Power ve Masdar ile 1'er GW'lık santraller için ön anlaşmalara varmış olup toplam 10 GW güneş kapasitesi ve enerji karmasında %20 güneş payı hedeflemektedir. Başbakan Zeydi de 2027'yi *elektrik üretimi ve dağıtımının ikiye katlanacağı yıl* olarak ilan etmiştir. Bununla birlikte Norveçli Scatec'in sözleşme süreçlerinin yavaşlığı nedeniyle projeden çekildiği de hatırlanmalıdır (AGBI, 2026c).

KİK enterkonneksiyonunun 500 MW'lık ilk fazı ise Irak ve Kuveyt'teki inşaat sorunları ile Ümmü Kasr'daki aksaklıklar nedeniyle en erken Ağustos sonuna ertelenmiş, tam işletmenin 2026 sonu ya da 2027'ye kayabileceği belirtilmiştir (Middle East Forum, 2026). Termik tarafta Divaniye'deki kombine çevrime dönüşüm projesi %48 oranında tamamlanmış olup ilave yakıt yakmadan 264 MW katkı sağlayacaktır (IraqiNews, 2026i).

Şekil 10. Açığın ölçeği karşısında planlanan ilave arz kalemleri

Kaynak: IraqiNews (7 Mayıs ve 14 Eylül 2026); PV Magazine (4 Mart 2026); AGBI (Ağustos 2026); Shafaq News (7 Mayıs 2026); Rudaw (2026e); Middle East Forum (19 Mayıs 2026). Kalemler farklı takvimlere sahiptir ve toplanarak yorumlanmamalıdır.

Şekil 10, bu kalemlerin toplamının dahi açığın ancak küçük bir bölümünü kapatabileceğini göstermektedir. Bu nedenle Irak'ın elektrik sorununun özü üretimden çok kayıp-kaçak ve gaz yakalama meselesidir. Nitekim iletim-dağıtım kayıplarının %55–60 düzeyinde olduğu bir sistemde üretilen her iki birimden biri tüketiciye ulaşmamaktadır. Türkiye açısından bu tablo; enterkonneksiyon kapasitesinin artırılması, dağıtım şebekesinin rehabilitasyonu, yüzer santraller ve güneş EPC işleri gibi alanlarda somut fırsatlar barındırmaktadır.

VI. YABANCI ŞİRKETLER: TAHLİYEDEN YENİDEN KONUMLANMAYA

VI.I. Savaşın İlk Şoku: Tahliyeler

Savaşın ilk haftasında yabancı şirketler bir güvenlik refleksiyle hareket etmiştir. 6 Mart'ta Basra'daki Burjisiya lojistik merkezine düzenlenen İHA saldırısının ardından güvenlik yetkilileri ABD şirketlerinin İran ve vekilleri için hedef hâline geldiği uyarısında bulunmuş; yalnızca Amerikan değil İngiliz, İtalyan, Fransız ve Çin şirketlerinden yüzlerce personel Irak'tan ayrılmıştır (Iraq Oil Report, 2026). IKBV'de ise Khor Mor gaz sahası savaşın başında durdurulmuş, Peşkabir, Şeyhan, Tavke, Atruş ve Sarsang sahalarındaki kapanmalarla bölge üretimi ≈ 272 bin v/g'den 80 bin v/g'ye gerilemiştir (Rystad Energy, 2026b).

Bu tahliyelerin 2025'teki emsallerinden farkı, operasyonların durmamasıdır. Daha önceki gerginlik dönemlerinde olduğu gibi BP'nin Rumeyla'yı Iraklı personel aracılığıyla uzaktan yönetmesi, Eni'nin Zübeyr'deki kadrosunu sınırlı tutması, Lukoil ve Çinli şirketlerin ise personel çekmemesi, Irak'taki yabancı varlığın *ulus bazında farklı risk algıları* taşıdığını göstermektedir.

VI.II. Yeni Dengenin İnşası: Batılı Majörlerin Dönüşü

Savaşın asıl yapısal etkisi, yabancı şirket portföyünün yeniden şekillenmesi olmuştur. Zeydi'nin Temmuz'daki Washington ziyareti, ABD'li kamu ve özel kuruluşlarla 48 işbirliği anlaşması, mutabakat zaptı ve ortaklık beyanının imzalanmasıyla sonuçlanmıştır (Rystad Energy, 2026c). Bu anlaşmaların arkasındaki mantık, Rystad'ın ifadesiyle yalnızca üretim kapasitesi eklemekten *ihracat güvencesi, gaz yakalama, su temini ve rota opsiyonelliği* üzerinden sürdürülebilirlik sağlamaya doğru stratejik bir kaymadır. Diğer taraftan jeopolitik açıdan da İran'ın bağından kurtularak, Batıya biraz daha kayışın sinyalleri de hissedilebilmektedir.

Tablo 9. Son dönemde imzalanan başlıca sözleşmeler ve mutabakatlar

Proje	Ortak	Tür / Tarih	Odak
GGIP (Ratawi, gaz, güneş, deniz suyu)	TotalEnergies	Sözleşme / Nisan 2023	Entegre gelişim
Kerkük yeniden geliştirme	BP + ConocoPhillips (%42) + TPAO (%15)	Sözleşme / Mart 2025; hisse devirleri 2026	Petrol, gaz, güç, su
Akkas gaz sahası	SLB	Sözleşme / Temmuz 2025	Serbest gaz
Nahr bin Ömer & Sindbad	Halliburton	Sözleşme / Temmuz 2026	Petrol geri kazanımı
Nasiriye–Garraf gaz işleme	Baker Hughes	Sözleşme / Aralık 2025	Gaz yakalama
Mecnun	ExxonMobil	HoA / Ekim 2025	İhracat altyapısı
Batı Kurna-2 (Lukoil çıkışı)	Chevron	MoU / Temmuz 2026	≈ 500 bin v/g saha
Nasiriye/Balad	Chevron	MoU / Ağustos 2025	Büyüme koridoru
Kerkük–Banyas fizibilitesi	Chevron, UCC Holding, TI Capital	MoU / Temmuz 2026	Akdeniz çıkışı
Ham petrol ön ödemesi	Chevron	BK Kararı 348/2026	Finansman

Kaynak: Rystad Energy (2026, Şekil 3); IraqiNews (2026e); Milliyet (2026b); TESPAM derlemesi.

Bu tabloyu yorumlarken dikkat edilmesi gereken diğer bir husus, her ne kadar birçok anlaşma imzalanmış da olsa, ilgili kontratların işlevsellik kazanabilmesi için; nihai şartlar, güvenlik, belirsizlik, finansman, yönetim ve ödeme

disiplini gibi hususlarda da ilerleme kaydedebilmesi gerektirmektedir. Dolayısıyla asıl soru yalnızca imzalanan anlaşmalar değil, ilgili anlaşmaların ne kadar bir düzeyde bankalanabilir ve finanse edilebilir kılındığıdır.

Tüm bunlara ek olarak, Irak'ta Çin şirketleri büyük ölçekleri, finansal kabiliyetleri ve (her türlü ortamda çalışabilme kabiliyetleri sayesinde) süreklilikleri açısından da vazgeçilmez olmaya devam etmektedir. Dolayısıyla, gelenen noktada, Bağdat'ın yatırımcı tabanını çeşitlendirmeye çalıştığından da bahsedilebilecektir.

Rusya cephesinde ise tablo nettir: Lukoil'in yaptırımlar nedeniyle Batı Kurna-2'den çıkış süreci ve 2025'teki mücbir sebep ilanı, Rus şirketlerinin Irak'taki öz-sermaye üretiminin sıfıra yakın bir seviyeye ineceği bir dönemi başlatmıştır. Rystad'ın projeksiyonunda Rus şirketlerinin payı 2026'dan itibaren fiilen silinmektedir (Rystad Energy, 2026c, Şekil 2).

VII. İRAN'IN IRAK'TAKİ LOBİSİ GÜÇ KAYBETTİ Mİ?

Bu sorunun cevabı, *lobi* kavramıyla neyin kastedildiğine bağlıdır. İran'ın Irak'taki etkisi tek katmanlı değildir. Bu bağlamda katmansal bir yaklaşım ortaya koyulursa:

- (i) Siyasi katman — Koordinasyon Çerçevesi (KÇ) ve onun hükümet kurma kapasitesi;
- (ii) Silahlı katman — Haşdi Şabi çatısı altındaki ve dışındaki fraksiyonlar;
- (iii) Ekonomik-enerji katmanı — gaz, elektrik, ticaret ve borç ilişkisi;
- (iv) Dinî-sosyal katman — taziye, ziyaret ve mezhepsel kimlik ağları;
- (v) Coğrafi katman — Hürmüz.

Tahmin edilebileceği üzere, bu beş katmanın 2026'daki seyri birbirinden oldukça farklıdır.

VII.I. Siyasi Katman: Kral Yapıcılıktan Pazarlıkçılığa

Kasım 2025 seçimlerinin ardından KÇ (Şii Koordinasyon Çerçevesi – siyasi koalisyon oluşumu), Tahran'ın tercihi olarak görülen Nuri el-Maliki'yi aday göstermiş, ancak Trump yönetiminin doğrudan itirazı karşısında geri adım atmak zorunda kalmıştır (Al Majalla, 2026). Bunun akabinde KÇ, Washington'un kabul edilebilir bulduğu, siyasette yeni bir isim olan iş insanı Ali ez-Zeydi'yi aday göstermiştir. Atlantic Council'in tespitiyle ABD, bu yıl başbakanı KÇ'nin olağan mekanizmasının dışından seçtirerek mezhepsel yapıyı kırmaya teşebbüs etmiştir (Atlantic Council, 2026).

Hükümetin parlamentodan geçmesinin ardından KÇ içindeki çatlaklar da görünür hâle gelmiştir; Sudani ve Maliki kampları arasındaki kutuplaşma, Tahran'ın Irak'taki en önemli siyasi aracı olan birleşik bir KÇ'nin yerini parçalı bir yapıya bırakmıştır (Alhurra, 2026). KÇ'nin bir lideri, ittifakın hükümet üzerindeki etkisinin “çok zayıfladığını” ifade etmiştir (The New Region, 2026b).

Mamafih bu tablonun öteki yüzü de vardır: Washington, milislerle doğrudan bağlantılı isimlerin kabineye girmesine karşı çıkarken, Petrol ve Maliye bakanlıkları — yani savaş döneminin en kritik iki bakanlığı — KÇ üyelerine verilmiştir (FDD, 2026). Kudüs Gücü komutanı İsmail Kaani ise Ağustos'ta rolleri yeniden dağıtarak fraksiyonları KÇ'nin arkasında hizalamış ve dağılan cepheyi kısmen toparlamıştır (The New Region, 2026b).

Dolayısıyla, siyasi katmanda İran'ın biraz güç kaybı yaşadığından bahsedilebilecektir.

VII.II. Silahlı Katman: Ertelenen Silahsızlanma

Zeydi'nin Haziran'da açıkladığı silahsızlanma planı, devlet dışındaki tüm silahlı grupların 30 Eylül'e kadar silah bırakmasını öngörüyordu. Bu tarih, hiçbir somut ilerleme olmadan geçmiştir. Al Majalla'nın ifadesiyle Tahran baskı kampanyasını artırmış ve *nihayetinde galip gelmiştir* (Al Majalla, 2026). Zeydi, söz konusu tedbirlerin Haziran 2027'ye ertelendiğini açıklamıştır. Öte yandan savaş boyunca ABD'nin — Suudi Arabistan ile koordineli olarak — Irak'taki milis hedeflerini vurduğu da raporlanmıştır (Atlantic Council, 2026; CRS, 2026). Bu, Irak topraklarının, İran'ın vekil ağı üzerinden savaşın ikincil cephesine dönüştüğünü de göstermektedir. Bu gelişmeler İran'ın silahlı katmanda çok büyük bir kayıp yaşamadığını da ortaya koymuştur. Tabii diğer taraftan yaşanan savaş İran'ın Irak'taki silahlı yapıları finanse edebilme kabiliyetlerini de azaltmıştır.

VII.III. Ekonomik-Enerji Katmanı: Güvenilmez Tedarikçi

İran'ın Irak üzerindeki en sessiz ama en etkili kaldıraç yıllarca enerji olmuştur. 2026, bu kaldıraçın tersine döndüğü yıldır. Aralık'tan Mart'a kadar üç kez kesilen gaz, İran'ı Irak kamuoyunun gözünde *güvenilmez bir tedarikçi* konumuna düşürmüştü; Bağdat'ı Körfez, Ürdün ve Türkiye bağlantılarına, LNG'ye ve yurt içi gaz yakalamaya yöneltmiştir. 11,49 milyar dolarlık tahsil edilemeyen borç da bir kaldıraç olmaktan çok, Tahran'ın elinde donmuş bir alacağa dönüşmüştür. Bu katmanda İran'ın güç kaybı en açık ve en kalıcı olanıdır.

VII.IV. Dinî-Sosyal ve Coğrafi Katman: Kalıcı Kozlar

Buna karşın İran'ın dinî-sosyal derinliği yerinde durmaktadır. Her ne kadar İran ve Irak Şiiliği ve öne çıkan (lider statüdeki) imamlar bağlamında bazı aykırılıklar (özellikle ABD tarafından yıllardır) körüklenmeye çalışılsa da, Hamaney'in öldürülmesi dengeleri değiştirmiştir. Hamaney için düzenlenen taziye törenlerinde Zeydi hükümetinin resmî tatil ilan etmesi; Maliki, Amiri ve Hazali gibi KÇ liderlerinin yanı sıra Sadr'ın ve Halbusi gibi Sünni figürlerin de katılımı, İran'ın mezhepler üstü bir sembolik etki alanını hâlâ koruduğunu göstermiştir (Annahar, 2026).

Coğrafi katmanda ise İran'ın elinde benzersiz bir koz vardır: Hürmüz. 4 Nisan'daki “*kardeş Irak*” muafiyeti, bir jest olmaktan öte, Irak'ın hayat damarının anahtarının Tahran'da olduğunu kamusal ilanıdır. Muafiyetin, ABD askerî varlığının sona ermesi için “*tarihî bir fırsat*” söylemiyle birlikte duyurulması, bu kozun siyasi amaçlarla kullanıldığını göstermektedir (The New Region, 2026a). Bu yüzdendir ki Irak'ın kuzey ve batı koridorlarına yönelmesi, yalnızca ekonomik değil aynı zamanda bir *egemenlik* meselesidir.

Şema 3. İran'ın Irak'taki nüfuz bilançosu: aşınma ve kalıcılık

AŞINAN ALANLAR (güç kaybı)	KORUNAN ALANLAR (yapısal güç)
Başbakan seçimi: Maliki'ye ABD vetosu, Zeydi'nin gelişi	Hürmüz anahtarı: “kardeş Irak” muafiyeti
Enerji bağımlılığı: gaz kesintileri İran'ı “güvenilmez tedarikçi” yaptı	Silahlı gruplar: 30 Eylül silahsızlanma tarihi geçti → Haziran 2027
Koordinasyon Çerçevesi'nde çatlak (Sudani-Maliki kutuplaşması)	Petrol & Maliye bakanlıkları Koordinasyon Çerçevesi kontrolünde
ABD/Batı şirketlerinin geri dönüşü, TPAO-BP-COP Kerkük konsorsiyumu	Kaani'nin fraksiyonları yeniden hizalaması; HAŞD'nin kurumsal varlığı
Türkiye eksen: ITP, Kalkınma Yolu, petrol-su mekanizması	ABD askerinin çıkışı: caydırıcı karşı ağırlığın ortadan kalkması

Tablo 10. İran nüfuzunun katman bazında değerlendirmesi (TESPAM)

Katman	2025 sonu	Ekim 2026	Yön	Gerekçe
Siyasi (hükümet kurma)	Yüksek	Orta	▼	Maliki vetosu; KÇ'de çatlak; ancak kritik bakanlıklar KÇ'de
Silahlı yapılar	Yüksek	Yüksek	■	30 Eylül tarihi geçti; silahsızlanma 2027'ye ertelendi
Enerji tedariki	Yüksek	Düşük–Orta	▼▼	Üç kesinti; alternatif tedarik arayışı; borç dondu
Ticaret/ekonomi	Yüksek	Orta	▼	Kalkınma Yolu ve Türkiye eksen; ABD şirket dönüşü
Dinî-sosyal	Yüksek	Yüksek	■	Taziye törenleri; mezhepler üstü semboller
Coğrafi (Hürmüz)	Orta	Çok yüksek	▲	“Kardeş Irak” muafiyeti; ihracatın anahtarı

▼ azalan, ■ yatay, ▲ artan. Kaynak: TESPAM değerlendirmesi.

TESPAM YORUMU

İran'ın Irak'taki lobisi **güç kaybetmiştir; ancak çökmemiş, biçim değiştirmiştir**. Tahran, Irak'ta *kerul yapıcı* ve *vazgeçilmez enerji tedarikçisi* olma vasfını önemli ölçüde yitirmiş; buna karşılık *veto gücü* ve *bozucu güç* olma kapasitesini — silahlı yapılar, kritik bakanlıklar ve Hürmüz üzerinden — korumuştur. Kısacası “İran ile birlikte olmak Irak'ta artık kazandıramıyor, aksine kaybettiriyor” algısı güçlenmiştir.

Bu dönüşümün kalıcılığı, iki değişkene bağlıdır. Bunlar:

- (i) Irak'ın kuzey (Türkiye) ve batı (Suriye/Ürdün) ihracat koridorlarını ne hızda işler hâle getireceği,
- (ii) Haziran 2027'ye ertelenen silahsızlanma takviminin gerçekten uygulanıp uygulanmayacağıdır.

Kalkınma Yolu imza töreninde İran'a yakın Ulaştırma Bakanı'nın belgeyi önce imzalamaması ve akabinde ancak Başbakan'ın talimatıyla imzalaması, bu çekişmenin ne kadar canlı olduğunun küçük ama sembolik bir göstergesidir.

VIII. ABD'NİN IRAK'TAN ASKERİ ÇEKİLMESİ

ABD ve Irak, Eylül 2024'te koalisyon güçlerinin aşamalı olarak çekilmesi konusunda uzlaşmış; plana göre Bağdat ve Anbar'daki üslerin 2025'te boşaltılması, son birliklerin ise 2026 sonuna kadar Erbil'den ayrılması öngörülmüştür (Iran International, 2024). Savaş bu takvimi bozmamış, aksine hızlandırmıştır. 28 Şubat sonrasında Irak'taki Amerikan üsleri daha da boşaltılmış (Al Majalla, 2026), Trump 14 Temmuz'daki görüşmede bütün ABD askerlerinin 30 Eylül'e kadar Irak'tan ayrılacağını açıklamıştır.

Pentagon, 30 Eylül 2026'da son birliklerin Erbil'deki hava üssünden “düzenli bir şekilde” ayrıldığını ve IŞİD'le mücadeleye yönelik 12 yıllık misyonun sona erdiğini duyurmuştur (AP, 2026). Zeydi'nin Washington'daki formülü durumu en iyi özetleyen cümledir: “ABD askerleri Irak'ın dışında, ABD şirketleri Irak'ın içinde olacak.” (Outlook India, 2026). Irak hükümeti çekilmeyi egemenliğin yeni bir evresinin başlangıcı olarak takdim ederken, İran'a yakın gruplar bunu bir zafer olarak kutlamış; IKBY'de ise ciddi bir endişe yaşanmıştır.

Tablo 11. ABD çekilmesinin enerji sektörüne olası etkileri

Alan	Fırsat	Risk
Güvenlik	ABD varlığına yönelik saldırı gerekçesinin ortadan kalkması	Caydırıcı karşı ağırlığın kalkması; milislerin serbestleşmesi
IKBY	Bağdat-Erbil ilişkisinde ulusal çerçevenin güçlenmesi	Khor Mor ve IKBY sahalarına İHA saldırılarına karşı zayıf koruma
Yabancı şirketler	“Askerî değil ticari ABD” algısı, şirketleri hedef olmaktan çıkarabilir	Sigorta primleri; personel güvenliği maliyetleri
İran	Tahran'ın “işgal” söyleminin zayıflaması	Boşluğun İran yanlısı yapılarca doldurulması
Türkiye	Irak'ın güvenlik ve savunma ihtiyaçlarında Türkiye'ye yönelmesi	PKK ve kuzeyde güvenlik boşlukları

Kaynak: TESPAM değerlendirmesi.

Bu minvalde ABD çekilmesinin en önemli sonucu, Irak'taki güç rekabetinin *askerî* bir rekabetten *ticari-altyapısal* bir rekabete dönüşmesidir. Washington askerî varlığını, Chevron, ExxonMobil, ConocoPhillips, Halliburton, Baker Hughes, SLB ve GE gibi şirketlerin sözleşmeleriyle ikame etmeye çalışmaktadır. Erdoğan'ın 28 Temmuz'daki “Irak'ın ihtiyaç duyduğu savunma sanayii ürünlerinin tedariki konusunda üzerimize düşeni yapmaya hazırız” beyanı da bu boşluğun Türkiye açısından ne anlama geldiğine dair bir işarettir (NTV, 2026a).

IX. TÜRKİYE-IRAK İŞ BİRLİĞİNİN YÜKSELİŞİ

Irak yaşanan savaş sürecinde artan kırılganlığı ile birlikte;

- (i) İran yüzünden Türkiye ile ilişkilerini bozmaması gereğini;
- (ii) ABD gibi bölge dışındaki küresel güçlere çok da güvenmemeyi;
- (iii) Ekonomik kırılganlığını bölgesel atılımlarla giderme ihtiyacını;
- (iv) Enerji ihracat rotalarını kuzeye kaydırma mecburiyetini bir kez daha idrak etmiştir.

Bu idrak de Türkiye'yi kendiliğinden Irak'ın en mantıklı ortağı hâline getirmiştir. Temmuz–Eylül 2026 arasında iki ülke arasında ilan edilen atılımlar, Türk Enerji Bakanının ifadesiyle “*Irak'la Türkiye'yi stratejik anlamda birbirine bağlayacak çok önemli adımlar*” niteliğindedir (Milliyet, 2026a).

IX.I. Irak–Türkiye Ham Petrol Boru Hattı: Feshinden Yeniden Doğuşa

Türkiye, Temmuz 2025'te yayımlanan bir Cumhurbaşkanı Kararıyla 1973'ten bu yana yürürlükte olan ve en son 2010'da 15 yıllığına yenilenen boru hattı anlaşmasını 27 Temmuz 2026 itibarıyla feshetmiştir (Ekonomi Gazetesi, 2026). Türk Enerji Bakanı, mevcut anlaşmanın “*işlemediğini ve Türkiye'yi tahkime bağladığını*” belirterek Bağdat'a daha kapsamlı yeni bir anlaşma taslağı gönderdiklerini açıklamıştır; o tarihte hattın günde 180–200 bin varil akmaktadır (Peregraf, 2026a).

1 Ağustos 2026'da BOTAŞ ile SOMO ve Kuzey Petrol Şirketi (NOC) arasında imzalanan bir yıllık ara anlaşma ile hattın günlük 750 bin varillik kapasitesi Irak tarafına tahsis edilmiştir (CNN Türk, 2026a). Irak tarafının açıklamasına göre bu anlaşma kapsamında varil başına (gayet makul bir rakam olan) 1,62 dolar tarife ödenecektir (The National, 2026). 2014–2018 dönemine ilişkin tahkim kararının tenfiz süreci ve 2018 sonrasını kapsayan ikinci tahkim davası ise halen devam etmektedir.

IX.II. TPAO Kerkük'te: Taşıyıcıdan Üreticiye

28 Temmuz 2026'da TPAO, BP Energy Company of Kirkuk Limited'in %15 hissesini devralarak Kerkük'teki Baba ve Avana kubbeleri ile Bai Hasan, Cambur ve Habbaz sahalarını kapsayan geliştirme ve üretim sözleşmesine ortak olmuştur. Yeni ortaklık yapısında BP %43, ConocoPhillips %42, TPAO %15 paya sahiptir (Evrensel, 2026). Cumhurbaşkanı Erdoğan anlaşmayı “*enerji alanındaki ortaklık açısından tarihî bir adım*” olarak nitelendirmiştir (CNN Türk, 2026b).

Rystad Energy'ye göre BP ECKL'nin sözleşme alanında 3 milyar boe'nin üzerinde başlangıç brüt kurtarılabılır kaynak bulunmakta; 20–25 yıllık bir geliştirme ufkunda sürdürülebilir plato üretimi 300–400 bin v/g aralığında öngörülmektedir (Rystad Energy, 2026c). TPAO'nun %15 payı, bu plato için kabaca 45–60 bin v/g'lik bir öz-sermaye üretim potansiyeline karşılık gelmektedir (TESPAM hesaplaması). Bu ortaklığın önemi rakamın ötesindedir; zira Türkiye, bu adımla birlikte ülkenin kuzeyinde pozisyonunu ilk kez *taşıyıcılıktan üreticiliğe* taşımış ve Kerkük'e — Türkmen nüfusuyla birlikte — kurumsal bir ekonomik varlık olarak yerleşmiştir.

IX.III. Kalkınma Yolu: “Üçüncü Nehir”

Basra Körfezi'ndeki Büyük Fav Limanı'nı yaklaşık 1.200 km'lik kara ve demiryolu hattıyla Türkiye üzerinden Avrupa'ya bağlaması planlanan ve maliyeti ≈17 milyar dolar olarak tahmin edilen Kalkınma Yolu, Zeydi'nin Ankara ziyaretinin merkezinde yer almıştır. Zeydi, Dicle ve Fırat'ın ardından Kalkınma Yolu'nu iki ülke arasındaki “*üçüncü*”

nebir, ekonomi nebir” olarak tarif etmiştir (Bloomberg HT, 2026). Ne var ki imza töreninde İran'a yakın olduğu belirtilen Ulaştırma Bakanı Vehb Selman el-Haseni belgeyi ilk etapta imzalamamış, Erdoğan'ın *“beş anlaşma değil miydi?”* sorusunun ardından Başbakan'ın talimatıyla imza atılmıştır (Serbestiyet, 2026; Bianet, 2026). İran'ın, çıkarlarını olumsuz etkileyeceği gerekçesiyle projeye çok uzun süredir karşı çıktığı bilinmektedir.

Projenin teknik çerçevesi şöyledir: Büyük Fav Limanı'ndan Türkiye sınırındaki Fişhabur–Ovaköy noktasına uzanan ≈1.200 km'lik çift hatlı bir demiryolu ile buna paralel bir otoyol. Maliyet tahminleri kapsamın nasıl tanımlandığına göre 15–20 milyar dolar arasında değişmekte olup en sık kullanılan rakam ≈17 milyar dolardır. Proje takviminde Fav Limanı'nın ilk fazı için 2028, koridorun ilk fazı için 2031, ikinci faz için 2038 ve tam kapasite için 2050 yılları öngörülmektedir (GetTransport, 2026).

Ulaştırma Bakanı Vehb Selman el-Haseni'nin 11 Ağustos 2026'da Meclis Ulaştırma Komisyonu'na sunduğu bilgilere göre demiryolu tasarımı %95, otoyol tasarımı %85 oranında tamamlanmış, Fav Limanı'ndaki batırma tünelinin inşası %86'ya ulaşmış ve beş ana konteyner rıhtımında yapısal işler ileri aşamaya gelmiştir. Bakan aynı oturumda Türkiye ile imzalanan mutabakat zaptının *hâlihazırda mali veya hukuki yükümlülük doğurmayan bir ön çerçeve* olduğunu vurgulamıştır (IraqiNews, 2026h). Liman tarafında BAE'li AD Ports Grubu ile Irak Limanlar Genel Şirketi arasında, limanın ve ekonomik bölgesinin ortak girişimle geliştirilmesine yönelik ön anlaşma Nisan 2024'te imzalanmış (Gulf News, 2024), ancak işletme anlaşması 2025 sonu itibarıyla hâlâ müzakere aşamasındadır (IraqiNews, 2025).

Projenin önündeki asıl düğüm finansmandır. Nisan 2024'te Irak, Türkiye, Katar ve BAE arasında imzalanan dördü mutabakat zaptı siyasi bir irade beyanı olmakla birlikte bağlayıcı bir finansman taahhüdü içermemektedir. Temmuz 2026'daki Ankara ziyaretinde ise Fişhabur–Ovaköy sınır bağlantısına ve Irak tarafındaki ulaştırma altyapısının petrol ve diğer doğal kaynak gelirleriyle finanse edilmesine yönelik bir fon çerçevesine ilişkin mutabakatlar imzalanmıştır (GetTransport, 2026).

Bu çerçeve Ekim'de somutlaşmaya başlamıştır. Irak Demiryolları Genel Şirketi Projeler Dairesi Müdürü Fadıl Abbas, Türkiye ile *petrol karşılığı finansman* modeline dayalı bir anlaşma için çalışmaların sürdüğünü, kurulacak bir fon aracılığıyla projenin Türk şirketlerince uygulanacağını ve bunun petrolle finanse edileceğini açıklamıştır. Abbas'a göre ilk aşama, mevcut Bağdat–Basra–Ümmü Kasr ve Bağdat–Musul hatlarının iyileştirilerek Fav'a ve Fişhabur'daki Türkiye sınırına bağlanmasını kapsamakta ve Dünya Bankası kredisiyle finanse edilmektedir (Al-Mada, 2026b). Dünya Bankası'nın Haziran 2025'te 1.047 km'lik mevcut hattın modernizasyonu için 930 milyon dolarlık krediyi onayladığı hatırlanırsa (GetTransport, 2026), projenin fiilen *mevcut hattın iyileştirilmesi + yeni hat* şeklinde iki kademeli bir modele evrildiği söylenebilecektir.

Bu gelişme, raporun X. Bölümü'nde ele alınan su karşılığı petrol mekanizmasıyla aynı mimariyi paylaşmaktadır. Irak petrolü, Türk şirketlerinin Irak'ta inşa ettiği altyapının finansman kaynağı hâline gelmektedir. Bir başka ifadeyle Kalkınma Yolu, ölçeği büyütülmüş bir *petrol karşılığı altyapı* modeline dönüşmektedir. Bu model, bütçesiz geçen ve iç borcun hızla arttığı 2026 koşullarında projeyi finanse edilebilir kılacak en gerçekçi seçenek olarak öne çıkmaktadır. Mamafih modelin başarısı, petrol akışının sürekliliğine ve Irak iç siyasetinde doğacak *kaynakların dışarıya bağlanması* eleştirisinin yönetilebilmesine bağlıdır.

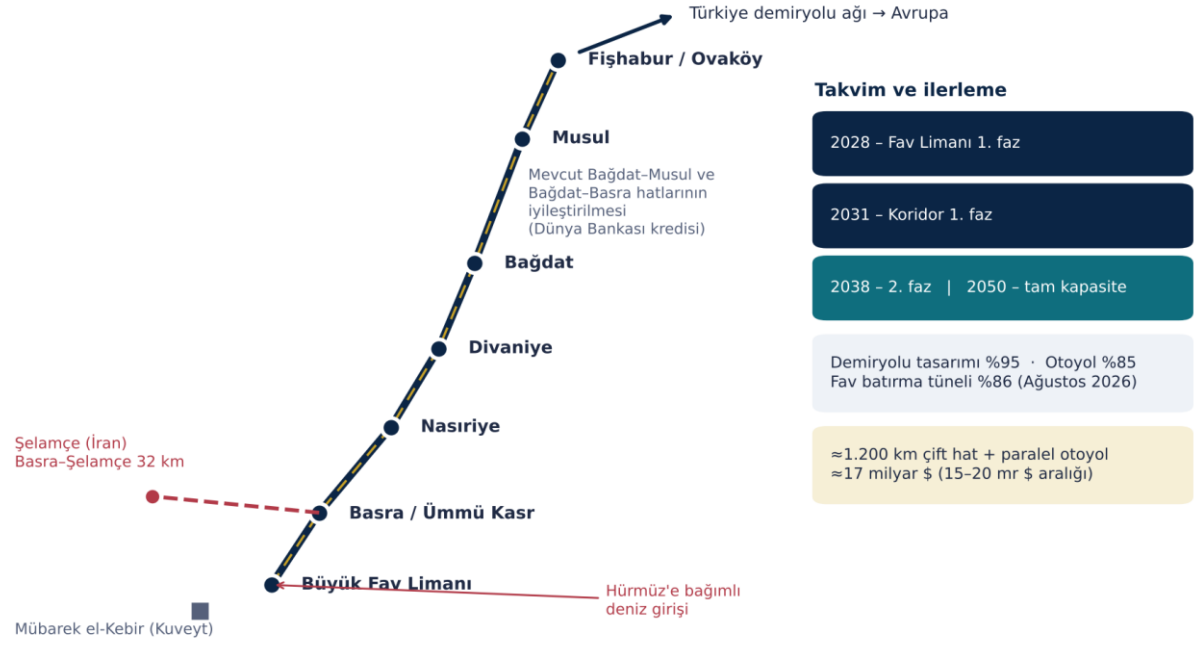
Savaş, Kalkınma Yolu'nun stratejik mantığına dair önemli bir dersi de görünür kılmıştır. Büyük Fav Limanı Basra Körfezi'nin içinde yer almaktadır ve buraya yanaşacak her gemi Hürmüz'den geçmek zorundadır. Hürmüz'ün kapandığı bir senaryoda Kalkınma Yolu, Asya–Avrupa transit hattı olarak işlevini yitirmektedir. Yani proje, Süveyş ve Babülmendep riskini ortadan kaldırmamakta, onu Hürmüz riskiyle takas etmektedir (GetTransport, 2026). TESPAM'ın değerlendirmesine göre bu zaaf, projenin yalnızca bir transit koridoru olarak değil, aynı zamanda Irak'ın kendi üretimini kuzeye taşıyan çok modlu bir ekonomik koridor olarak tasarlanmasını zorunlu kılmaktadır. Güzergâh boyunca lojistik merkezleri, organize sanayi bölgeleri, elektrik iletim hatları ve fiber altyapısının birlikte

planlanması, Hürmüz kapalıyken dahi koridorun Irak iç ekonomisi ve Türkiye bağlantısı açısından değer üretmesini sağlayacaktır.

Kalkınma Yolu'nun rakip ve tamamlayıcıları da göz ardı edilmemelidir:

- **İran'ın Şelamçe–Basra demiryolu:** 32 km'lik hat, mayın temizliğinin tamamlanması ve master planın neredeyse bitmesiyle İspanyol yüklenici Imathia Group eliyle uygulama aşamasına geçmektedir. Iraklı yetkililer 2024'te bu hattın ileride Türkiye'ye uzanan 1.200 km'lik demiryoluna bağlanabileceğini ifade etmiştir (AGBI, 2026d). Bu durum, İran'ın Kalkınma Yolu'ndan dışlanmak yerine ona eklemelenmeye çalışabileceğine işaret etmektedir.
- **Kuveyt'in Mübarek el-Kebir Limanı:** Fav'a çok yakın bir noktada, Hor Abdullah su yolu üzerinde inşa edilen liman, Körfez'in kuzeyindeki konteyner trafiğini paylaşma potansiyeli nedeniyle Fav'ın doğrudan rakibi olarak görülmektedir.
- **Hindistan–Orta Doğu–Avrupa Ekonomik Koridoru (IMEC):** 2023'te ilan edilen ve Körfez'den İsrail üzerinden Akdeniz'e uzanan koridor, Irak ve Türkiye'yi dışarıda bırakan alternatif bir güzergâhtır. Bölgesel çatışmalar IMEC'i yavaşlatmış olsa da proje, Kalkınma Yolu'nun en önemli jeopolitik rakibi olarak gündemdeki yerini korumaktadır.
- **Orta Koridor:** Türkiye üzerinden Kafkasya ve Orta Asya'ya uzanan hat ise rakip değil tamamlayıcıdır. Kalkınma Yolu'nun Türkiye ayağı, Körfez yükünü Orta Koridor ile buluşturma imkânı sunmaktadır.

Son olarak güvenlik ve yönetim riskleri belirleyici olacaktır. Güzergâhın kuzey kesimi, PKK varlığının sürdüğü Duhok–Zaho hattından geçmektedir. Orta ve güney kesimlerde ise İran'a yakın silahlı grupların etkisi devam etmektedir. Ulaştırma Bakanı'nın imza töreninde yaşadığı tereddüt de projenin Bağdat'taki siyasi sahipliğinin hâlâ tartışmalı olduğunu göstermektedir. Bu nedenle Kalkınma Yolu'nun hayata geçirilmesi, teknik ve finansal olduğu kadar siyasi bir istikrar sınavıdır.

Şema 4. Kalkınma Yolu: güzergâh, aşamalar ve rakip bağlantılar (şematik, ölçeksiz)

Kaynak: Irak Ulaştırma Bakanlığı (IraqiNews, 12 Ağustos 2026; Al-Mada, 11 Ekim 2026); GetTransport (21 Ağustos 2026); AGBI (Ağustos 2026). Ara istasyonlar şematik gösterilmiştir.

Tablo 12. Kalkınma Yolu: temel parametreler ve Ekim 2026 itibarıyla durum

Bileşen	Parametre	Ekim 2026 durumu
Güzergâh	Fav – Basra – Bağdat – Musul – Fişhabur/Ovaköy; ≈1.200 km çift hat + otoyol	Demiryolu tasarımı %95, otoyol tasarımı %85
Maliyet	≈17 milyar \$ (15–20 milyar \$ aralığı)	Finansman modeli henüz kesinleşmedi
Büyük Fav Limanı	1. faz hedefi 2028	Batırma tüneli %86; beş rıhtımda ileri aşama; AD Ports ile ön anlaşma
Aşamalar	2031 (1. faz), 2038 (2. faz), 2050 (tam kapasite)	Tasarım aşaması
Mevcut hat modernizasyonu	1.047 km; Dünya Bankası kredisi 930 milyon \$	İlk aşama olarak öne çıkarıldı
Finansman çerçevesi	Dörtlü mutabakat (Nisan 2024); Ankara mutabakatları (Temmuz 2026)	Türkiye ile petrol karşılığı fon üzerinde çalışılıyor (Ekim 2026)
Rakip / tamamlayıcı hatlar	Şelamçe–Basra (32 km), IMEC, Mubarek el-Kebir, Orta Koridor	Şelamçe–Basra uygulama aşamasına geçiyor

Kaynak: IraqiNews (2026b); Al-Mada (2026b); GetTransport (2026); GulfNews (2024); AGBI (2026d); TESPAM derlemesi.

IX.IV. Bir Milyon Varil Teklifi, Ticaret ve Müteahhitlik

Erdoğan'ın aktardığına göre Zeydi, “Türkiye’ye günde bir milyon varil petrol verebiliriz, başka yere muhtaç olmayın” teklifinde bulunmuştur (Euronews Arabic, 2026; Serbestiyet, 2026). Tabii ilgili taahhüt teknik olarak mümkün olsa da, ham petrol tedariki sağlayan rafineriler nezdinde okunduğunda kısa sürede erişilebilir bir hedef olmayabilecektir.

İki ülke ayrıca petrol akışlarını ikiye katlamak, Kalkınma Yolu’nu ilerletmek ve ticaret hacmini orta vadede bugünkü ≈17 milyar dolardan 30 milyar dolara çıkarmak konusunda uzlaşmıştır (Al Jazeera, 2026). Ticaret Bakanı Bolat’a göre Irak, Türkiye’nin beşinci büyük ticaret ortağıdır ve Türk müteahhitleri Irak’ta değeri ≈40 milyar dolara yaklaşan 1.150’den fazla proje tamamlamıştır (Qatar Tribune, 2026).

Tablo 13. Türkiye–Irak enerji ve ekonomi işbirliği başlıkları (2026)

Başlık	İçerik	Durum	Stratejik anlam
Irak–Türkiye Ham Petrol Boru Hattı	750 bin v/g; 1,62 \$/v tarife	1 yıllık ara anlaşma (1 Ağu 2026)	Hürmüz'e alternatif ana kuzey çıkışı
TPAO – Kerkük	%15 hisse (BP %43, COP %42)	İmzalandı (28 Tem 2026)	Taşıyıcıdan üreticiye geçiş
Kalkınma Yolu	≈1.200 km, ≈17 mr \$	İmza krizi aşıldı	Körfez–Avrupa koridoru; İran'ın dışlanması
Basra–Silopi petrol hattı + gaz hattı	Önerilen; ITP'nin 2,5 mn v/g'ye çıkarılabilmesi	Türk teklifi	Basra petrolünün Hürmüz'süz çıkışı
Elektrik enterkonneksiyonu	≈600 MW (Cizre–Kesek hattı)	Teknik olarak tamamlandı	İran elektriğine alternatif
1 milyon v/g petrol teklifi	Türkiye'ye uzun vadeli arz	Beyan düzeyinde	Türkiye'nin arz güvenliği
Su karşılığı petrol	≈30 bin v/g (tavan 33 bin)	Uygulama kararı (Eylül 2026)	Su diplomasisinin finansmanı
Ticaret	17 → 30 mr \$ hedef	Orta vade	Ekonomik karşılıklı bağımlılık
Savunma sanayii	Tedarik hazırlığı	Beyan düzeyinde	ABD sonrası güvenlik boşluğu

Kaynak: Metinde atıf yapılan resmi açıklamalar ve basın kaynakları; TESPAM derlemesi.

X. SU KARŞILIĞI PETROL: 30 BİN VARİLLİK MEKANİZMANIN ANATOMİSİ

X.I. İddianın Doğrulanması

Kamuoyunda “*Irak, su karşılığında Türkiye'ye günde 30 bin varil petrol verecek*” şeklinde dolaşan bilgi, yapılan araştırma neticesinde **doğru** olarak tespit edilmiştir; ancak iki önemli inceliği vardır. Birincisi, petrol Türkiye'ye *bedelsiz* verilmemekte, satılmakta ve satış hasılatı Irak'taki su projelerini finanse eden özel bir hesaba aktarılmaktadır. İkincisi, rakamın resmî tavanı 30 değil 33 bin varildir.

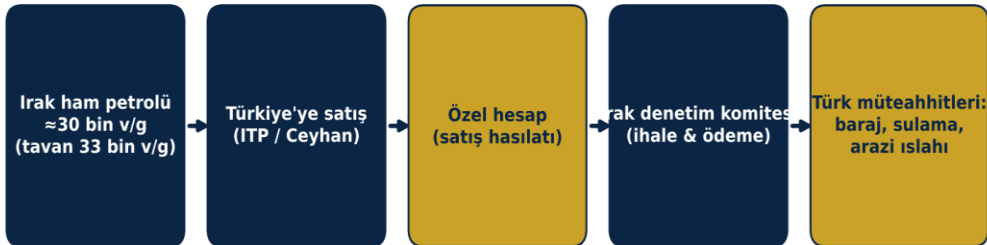
- **Bakan beyanı:** Irak Su Kaynakları Bakanı Müsenna et-Temimi, 2 Eylül 2026'da Türk tarafıyla imzalanan anlaşmanın “*uygulama karşılığında 30 bin varil petrol ihracatı*” içerdiğini, projelerin birçok vilayette sulamayı iyileştireceğini ve güney vilayetlerine su ulaştıracağını açıklamıştır (The New Region, 2026c).
- **Bakanlar Kurulu kararı:** Irak Bakanlar Kurulu, 388/2026 sayılı kararı resmen değiştirerek *Petrol Karşılığı Su* çerçevesinde Türkiye'ye başlangıç ihracat tavanını **günlük 33 bin varil ham petrol** olarak belirlemiştir; aynı karar, Hürmüz'de deniz trafiği normale dönene kadar ham petrol ve ürün satışına ilişkin olağanüstü usulleri de uzatmaktadır (IraqiNews, 2026e).

X.II. Hukuki Zemin ve İşleyiş

Mekanizmanın hukuki zemini üç aşamada oluşmuştur: Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Nisan 2024 Bağdat ziyaretinde imzalanan çerçeve su işbirliği anlaşması; 2 Kasım 2025'te Dışişleri Bakanları Hakan Fidan ve Fuad Hüseyin tarafından Bağdat'ta imzalanan *Su İşbirliği Projelerine İlişkin Finansman Mekanizması Çerçeve Anlaşması*; ve 2026'daki Bakanlar Kurulu uygulama kararları (Al-Monitor, 2025; Reuters, 2025). Fidan anlaşmayı “*Irak tarihinin en büyük altyapı yatırımı*”, Fuad Hüseyin ise “*su yönetiminde türünün ilk örneği bir ortaklık*” olarak tanımlamıştır (Shafaq News, 2025).

İşleyiş şöyledir: Türkiye'nin Irak'tan aldığı petrolün hasılatı özel bir hesaba yatırılmakta; Irak, programı denetleyen, ihaleleri yürüten ve ödemeleri yalnızca bu hesaptan yapan bir komite kurmaktadır. İlk aşamada üç su hasadı barajı ve üç arazi ıslahı projesi öngörülmektedir; projelerin inşasını Türk şirketleri üstlenecektir (Shafaq News, 2025; Reuters, 2025).

Şema 5. “Su karşılığı petrol” mekanizmasının işleyişi

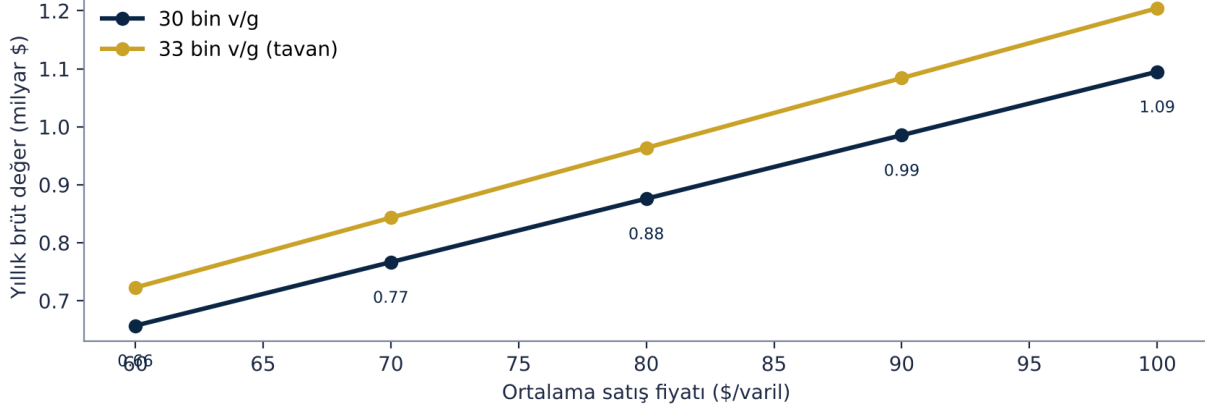

Hukuki zemin: Nisan 2024 çerçeve su anlaşması → 2 Kasım 2025 Finansman Mekanizması Çerçeve Anlaşması → Bakanlar Kurulu Kararı 388/2026 (değişik)

X.III. Mekanizmanın Ekonomik Büyüklüğü

Günlük 30 bin varil, Irak'ın savaş öncesi ihracatının %1'inden azına karşılık gelen mütevazı bir hacimdir. Lakin yine de hedef bütçeler ilgili öncü yatırımların gerçekleştirilebilmesi için kafidir. Varil başına 60–100 dolar aralığında yıllık brüt değer $\approx 0,66$ – $1,10$ milyar dolar, 80 dolarlık bir fiyatta ise $\approx 0,88$ milyar dolardır; 33 bin varillik tavan uygulandığında bu rakam $\approx 0,96$ milyar dolara çıkmaktadır (TESPAM hesaplaması).

Şekil 11. Petrol-su mekanizmasının yıllık finansman hacmi (duyarlılık)

Kaynak: TESPAM hesaplaması: hacim $\times$ 365 $\times$ fiyat; nakliye/iskonto düşülmemiştir.

Tablo 14. Su karşılığı petrol mekanizmasının yıllık finansman hacmi (TESPAM hesaplaması)

Fiyat (\$/v)	30 bin v/g → yıllık (mr \$)	33 bin v/g → yıllık (mr \$)	5 yıllık toplam, 30 bin v/g (mr \$)
60	0,66	0,72	3,3
70	0,77	0,84	3,8
80	0,88	0,96	4,4
90	0,99	1,08	4,9
100	1,10	1,20	5,5

Hesap: hacim $\times$ 365 $\times$ fiyat. Nakliye, iskonto ve tarife düşülmemiştir; gerçekleşen değer daha düşük olacaktır.

X.IV. Değerlendirme: Güçlü Yönler, Zaaflar ve Riskler

Hacim bakımından mütevazı olan bu mekanizma, yapısal bakımdan son derece yenilikçidir; zira Türkiye ile Irak arasında on yıllardır siyasi bir gerilim konusu olan suyu, ilk kez *ticari ve kurumsal* bir çerçeveye oturtmaktadır. Al-Monitor'un tespitiyle anlaşma, iki ülke arasında su meselesine dair onlarca yıl sonra ulaşılan ilk somut mutabakattır (Al-Monitor, 2025).

Güçlü yönler şöyle sıralanabilir:

- Irak'ın kıt döviz rezervlerine dokunmadan, aynı petrolle altyapı finansmanı sağlanmaktadır; bu, savaşın yarattığı likidite krizinde özel bir önem taşımaktadır.
- Türkiye için hem arz güvenliğine katkı (düzenli ham petrol akışı) hem de müteahhitlik sektörü için garantili bir proje portföyü anlamına gelmektedir.
- Su meselesinin “Türkiye suyu kısıyor” söyleminden “Türkiye Irak'ın su altyapısını modernize ediyor” söylemine dönüştürülmesine imkân tanımaktadır; bu, Irak kamuoyunda İran'ın Türkiye karşıtı propagandasına karşı güçlü bir argümandır.

Zaaf ve riskler ise şunlardır:

- **Ölçek uyumsuzluğu:** Yıllık $\approx 0,9$ milyar dolarlık bir havuz, Irak'ın su altyapısındaki onlarca milyar dolarlık ihtiyaç karşısında sınırlıdır; mekanizmanın kalıcı bir etki yaratabilmesi için hacmin kademeli olarak artırılması gerekecektir.
- **Maliyet eleştirisi:** Irak basınında, Bağdat'ın “*pahalı Türk şartlarına razı olduğu*” yönünde eleştiriler dile getirilmiştir (Shafaq News, 2025). Fiyatlama ve ihale şeffaflığı sağlanmazsa mekanizma Irak iç siyasetinde, özellikle İran'a yakın çevrelerce, bir “*teslimiyet*” argümanına dönüştürülebilecektir. Özellikle İran bunu kullanacaktır.
- **Taşıma bağımlılığı:** Petrol akışı ITP'ye, ITP ise Kerkük–Fişhabur hattının güvenliğine ve Bağdat–Erbil uzlaşısına bağlıdır; bu zincirdeki herhangi bir kopma mekanizmayı askıya alabilir.
- **Su–petrol karşılıklılığının yanlış okunması:** Türkiye açısından mekanizmanın “*su verip petrol almak*” değil, “*altyapı inşa edip basılatı Irak'ta bırakmak*” olarak doğru anlatılması diplomatik açıdan hayati önemdedir.

XI. SENARYOLAR VE TÜRKİYE İÇİN POLİTİKA ÖNERİLERİ

XI.I. 2027 Ufkunda Üç Senaryo

Tablo 15. Irak enerji sektörü için 2027 senaryoları

Senaryo	Varsayımlar	Irak ihracatı	İran nüfuzu	Türkiye için sonuç
A. Normalleşme ve çeşitlendirme	Hürmüz açılır; ITP tam kapasite; GGIP ve CSSP takvimde	3,6–4,0 mn v/g; kuzey payı %15–20	Aşınmaya devam eder	Kalıcı ortak; Ceyhan merkez
B. Kronik kriz	Hürmüz aralıklı kapanır; silahsızlanma ertelenir	2,5–3,2 mn v/g; kuzey kritik	Bozucu güç olarak sürer	Kuzey koridorunun değeri artar; güvenlik riski artar
C. Tersine dönüş	Bağdat'ta İran yanlısı denge güçlenir; ITP uzatılmaz	Güneye bağımlılık sürer	Yeniden yükselir	Kalkınma Yolu ve ITP askıya alınır

Kaynak: TESPAM değerlendirmesi. TESPAM, 2027 için en olası senaryo olarak A ile B arasında bir geçiş hâli öngörmektedir.

XI.II. Politika Önerileri

- **Bir yıllık ITP ara anlaşmasını uzun vadeli bir enerji çerçeve anlaşmasına dönüştürmek:** Petrol, doğal gaz, elektrik ve Kalkınma Yolu'nu tek bir *Kapsamlı Enerji Ortaklığı Anlaşması* altında birleştirmek; 2018 sonrası tahkim davasını bu çerçevede mahsup mekanizmasıyla kapatmak.
- **Basra–Silopi petrol ve paralel doğal gaz hattını Türk–Irak–uluslararası konsorsiyum modeliyle bankalanabilir hâle getirmek:** Bu bağlamda Türk Eximbank, Körfez fonları ve ABD şirketleri (Chevron, ConocoPhillips) ile ortak finansman kurgusu önerilmelidir.
- **Ceyhan'da ortak stratejik depolama ve rafineri:** Irak'ın tanker filosu ve kuzey depolama eksikliği savaşta en kritik zaaf olarak ortaya çıkmıştır; Ceyhan'da Irak'a tahsisli stratejik depolama, Hürmüz şoklarına karşı Irak için bir sigorta, Türkiye için bir ticaret merkezi işlevi görecektir.
- **Su karşılığı petrolün kurumsallaşması ve şeffaflığı:** İhale süreçlerinin Irak kamuoyuna açık raporlanması, yerel istihdam şartları ve hacmin proje ilerlemesine bağlı olarak kademeli artırılması önerilmelidir.
- **Gaz yakalama ve elektrik dağıtımında Türk EPC ve hizmet şirketlerinin konumlanması:** Irak'ın yıllık 24 bcm'lik gaz yakma problemi ve %55–60'lık dağıtım kayıpları, Türk sanayii için en büyük ve en hızlı geri dönüşlü pazardır. Bu süreçte EPCF formatında yap-işlet-devret modelleri de kurgulanabilecektir.
- **TPAO'nun Kerkük'teki varlığını Türkmeneli'ne yönelik sosyal-ekonomik bir kalkınma programıyla tamamlamak:** Kerkük'teki ekonomik varlığın, yerel istihdam ve Türkmen toplumu üzerinden toplumsal bir karşılık bulması sağlanmalıdır.
- **Kerkük–Banyas'ı rakip değil tamamlayıcı olarak ele almak:** Suriye'nin yeniden inşası ve enerji transit merkezine dönüşmesi sürecinde Türkiye, Kerkük–Banyas hattının inşa ve işletme süreçlerinde yer alacak şekilde konumlanmalıdır.
- **ABD çekilmesi sonrası güvenlik boşluğu:** Savunma sanayii işbirliği, ortak terörle mücadele ve Bağdat'taki Ortak Güvenlik Koordinasyon Merkezi üzerinden Irak'ın güvenlik kapasitesine katkı sunulmalı; bu katkı enerji altyapısının korunmasıyla doğrudan ilişkilendirilmelidir.

XII. SONUÇ

2026 savaşı, Irak'ın enerji sektörünü üç ayrı düzlemde aynı anda vurmuştur: ihracat düzleminde Hürmüz'ün kapanması satışları Nisan'da günde 330 bin varile indirmiş; mali düzlemde petrol geliri Şubat'taki 6,8 milyar dolardan 1,1 milyar dolara inerek maaş ödemelerini dahi aksatmış, rezervlerden dört ayda ≈16 milyar dolar erimiştir; elektrik düzleminde ise İran gazının üç kez kesilmesi, 60 GW'lık talebe karşı 35–40 GW'lık bir açık doğurmuştur. Bu üç şokun ortak paydası, Irak'ın enerji ekonomisinin *tek bir kaptıya* ve *tek bir komşuya* bağımlı olmasıdır.

Bu bağlamda İran'ın Irak'taki lobisi sorusunun cevabı da netleşmektedir: İran, Irak'ta güç kaybetmiştir; fakat bu güç kaybı bir çöküş değil, bir dönüşümdür. Tahran artık Irak'ta başbakan belirleyememekte, güvenilir bir enerji tedarikçisi olarak görülmemekte, Bağdat'ın Batı ve Türkiye ile kurduğu yeni ekonomik ilişkileri engelleyememektedir. Ne var ki halen İran destekli silahlı yapılar; kritik bakanlıklar ve Hürmüz'ün anahtarı üzerinden *bozucu güç* olmaya devam etmektedir. ABD askerlerinin 30 Eylül'de Irak'tan ayrılmasıyla birlikte bu rekabet askerî alandan ticari-altyapısal alana kaymıştır.

İşte tam da bu noktada Türkiye, Irak'ın aradığı *ikinci kapının* adıdır. Kerkük–Ceyhan boru hattının 750 bin varillik kapasiteyle uzatılması, TPAO'nun Kerkük'e ortak olması, Kalkınma Yolu'nun İran'a yakın bir bakanın tereddüdüne rağmen imzalanması, elektrik enterkonneksiyonu ve 30 bin varillik *sı karşılığı petrol* mekanizması, birbirinden kopuk adımlar değil; Dicle ve Fırat'ın ardından *üçüncü nebrin* — yani ekonomik karşılıklı bağımlılığın — ilk kolları olarak okunmalıdır.

Velhasıl, savaşın Irak'a bıraktığı en kalıcı miras, coğrafyanın yeniden keşfidir: Hürmüz'ün Irak için bir boğaz değil bir boğulma noktası olabileceği, Basra'nın tek başına yeterli olmadığı ve Irak'ın geleceğinin kuzeye ve batıya açılan koridorlarda olduğu artık Bağdat'ta da kabul görmektedir. Bu kabulü kalıcı bir stratejik ortaklığa dönüştürmek ise Ankara'nın vizyonuna, sabrına ve kurumsal kapasitesine bağlıdır. Hiç şüphesiz bu, Türkiye'nin enerji koridoru mefkûresinin önündeki en somut ve en tarihî imkânlardan biridir.

KAYNAKÇA

- AGBI. (2026a, Temmuz). Expect salary delays with Iraq in liquidity crisis, says official. Arabian Gulf Business Insight.
- AGBI. (2026b, Eylül). Iraq drains \$16bn from reserves after oil revenues slump. Arabian Gulf Business Insight.
- AGBI. (2026c, Ağustos). Iraq turns to solar in drive to end electricity shortages. Arabian Gulf Business Insight.
- AGBI. (2026d, Ağustos). Iraq to start work on first rail link to Iran. Arabian Gulf Business Insight.
- Al Jazeera Net. (2026, 8 Haziran). أزمة الوقود تشل بغداد.. طوابير طويلة ومعاناة يومية للمواطنين.
- Al Jazeera. (2026, 28 Temmuz). تركيا والعراق يتفان على مضاعفة التدفقات النفطية وتعزيز التجارة.
- Al Majalla. (2026). Does a US military withdrawal from Iraq strengthen Iran?
- Al-Mada. (2026a, 28 Temmuz). أربيل تبدأ توزيع البنزين بالبطاقة الإلكترونية: 40 لترا مرتين أسبوعيا بسعر 750 ديناراً للتر.
- Al-Mada. (2026b, 11 Ekim). النقل تتحرك لإنشاء صندوق تمويل مع تركيا لتنفيذ «طريق التنمية» مقابل النفط.
- Al-Monitor. (2025, Kasım). Turkey, Iraq sign oil-for-water deal: What to know.
- Alhurra. (2026). Iraq's Shiite alliance fractures as power struggle deepens.
- Anadolu Ajansı. (2026, Eylül). OPEC crude production jumps 346,000 bpd in August.
- Annahar. (2026, 16 Temmuz). Iraq between change and the enduring grip of Iranian influence.
- AP. (2026, 30 Eylül). US troops have fully withdrawn from Iraq, ending a 12-year mission.
- Atlantic Council. (2026, 3 Ağustos). Can al-Zaidi separate the sects from the state in Iraq? MENASource.
- Attaqa. (2025, 11 Kasım). أسعار البنزين والمازوت في سوريا بعد خفضها رسميًا وموعد التطبيق.
- Attaqa. (2026, 7 Mayıs). %٢٩ ارتفاع أسعار الوقود في سوريا بنسبة 29.
- Azzaman. (2026, 25 Temmuz). إضراب محطات الوقود في أربيل يشل حركة المركبات.
- Bianet. (2026, 28 Temmuz). Türkiye-Irak arasında 5 anlaşma imzalandı.
- Bloomberg HT. (2026, 28 Temmuz). Erdoğan: Irak'ın savunma ihtiyaçlarını karşılamaya hazırız.
- CNN Türk. (2026a, 1 Ağustos). Türkiye petrol ve doğal gazda stratejik merkez oluyor.
- CNN Türk. (2026b, 28 Temmuz). Erdoğan “Tarihi bir adım” diyerek duyurdu: Türkiye Petrolleri Kerkük'te.
- Congressional Research Service. (2026, 8 Haziran). Iraq (IF10404).
- Dredging Today. (2026, 7 Ağustos). Dredging work underway for Iraq's first LNG import terminal.
- Dünya. (2026, Temmuz). Bakan Bayraktar duyurdu: 12 aylık petrol anlaşması imzaya hazır.
- Ekonomi Gazetesi. (2026, Ağustos). Irak–Türkiye Ham Petrol Boru Hattında 1 yıl daha taşıma yapılacak.
- Enterprise AM. (2026, 2 Eylül). Iraq targets industrial fuel subsidies as Baghdad braves 2026 without a budget.
- EPDK. (2026). Akaryakıt bayi satış fiyatları – aylık ortalama (kurşunsuz benzin 95 oktan), Ocak–Eylül 2026. Hakediş.org derlemesi.
- Euronews Arabic. (2026, 29 Temmuz). تركيا والعراق يوقعان 5 اتفاقيات.. وبغداد توافق على تزويد أنقرة بمليون برميل من النفط يوميًا.
- Evrensel. (2026, 28 Temmuz). Ankara'da Kerkük petrolü imzası: TPAO, BP ve ConocoPhillips ile aynı konsorsiyumda.
- FDD. (2026, 19 Mayıs). Iraq forms a new government without resolving cabinet role of Iran-backed militias.
- GetTransport. (2026, 21 Ağustos). Iraq Development Road 2026: Progress, funding and Faw port.
- GlobalSecurity / PressTV. (2025, 1 Haziran). Iraq says US sanctions blocking Turkmenistan's gas flow via Iran.
- Gulf News. (2024, 6 Nisan). UAE's AD Ports Group signs preliminary agreement for new Al-Faw Grand Port in Iraq.
- ICE – Italian Trade Agency. (2026, 30 Eylül). Iraq clarifies September export figures.
- Iran International. (2024, Eylül). US agrees to withdraw all forces from Iraq by end of 2026.
- Iraq Business News. (2025, 9 Ocak). Iraq's Oil Products Distribution Co. reports 2024 fuel sales.
- Iraq Business News. (2026a, 19 Mayıs). Iraqi Oil Ministry reports big fall in oil revenues.
- Iraq Business News. (2026b, Eylül). Oil exports haber arşivi: New oil export mechanisms approved; Iraq to cut fuel subsidies from September.
- Iraq Business News. (2026c, 9 Mart). Gulf power interconnection with Iraq nears launch.
- Iraq Business News. (2026d, 20 Ağustos). Iraq to cut fuel subsidies from September.
- Iraq Oil Report. (2010, Mayıs). Private fuel sellers protest profit caps.
- Iraq Oil Report. (2026, Mart). Oil companies evacuate as Burjisiya drone attack highlights rising threat.
- IraqiNews. (2025, 18 Ekim). Grand Faw Port nears operation as three major projects are completed.
- IraqiNews. (2026a, 6 Eylül). Iraq raises oil export capacity to over 3 million barrels per day.
- IraqiNews. (2026b, 14 Temmuz). Iraq's March oil revenue surpasses \$1.9 billion.

- IraqiNews. (2026c, 28 Temmuz). Iraq's oil exports hit 526,000 bpd in May and June.
- IraqiNews. (2026d, Eylül). Iraq's oil exports hit three million barrels in September.
- IraqiNews. (2026e, 9 Eylül). Cabinet amends Resolution No. 388 of 2026 (Oil-for-Water; Chevron agreements).
- IraqiNews. (2026f, 27 Temmuz). General Electric to add 10,000 megawatts to Iraq's grid in 2027.
- IraqiNews. (2026g, 7 Mayıs). Exceleerate Energy delays Iraq's first LNG import terminal until 2027.
- IraqiNews. (2026h, 12 Ağustos). Iraq Transport Ministry reports 95% completion of Development Road designs.
- IraqiNews. (2026i, 14 Eylül). Iraq electricity generation hits 24,700 MW amid 60,000 MW demand deficit.
- Kurdistan24. (2026, 11 Eylül). Iraq raises fuel prices as oil prices top \$100.
- MEES. (2026, 12 Haziran). Iraq forced to borrow as oil revenues dwindle.
- Middle East Forum. (2026, 19 Mayıs). Iraq's delayed Gulf Cooperation Council power link deepens summer electricity risks.
- Middle East Institute. (2026, 25 Haziran). Rend al-Rahim: Iraq'ta hükümet kurma süreci ve Ali ez-Zeydi.
- Milliyet. (2026a, 4 Ağustos). Bakan Bayraktar: Enerjide tüm yollar Türkiye'ye çıkıyor.
- Milliyet. (2026b). Deniz Kilislioglu: Bağdat'ın yeni rotası.
- NTV. (2026a, 28 Temmuz). Türkiye–Irak arasında anlaşmalar imzalandı.
- Outlook India. (2026, Temmuz). US military to complete withdrawal from Iraq by September 2026.
- Peregraf. (2026a, 14 Temmuz). Iraq seeks 750,000 barrels-per-day through Iraq-Turkey pipeline under interim deal.
- Peregraf. (2026b, Temmuz). Kurdistan Region's gasoline crisis persists as KRG shifts strategy.
- Petra. (2026, 18 Mart). Iraq announces halt to Iranian gas supplies.
- Pipeline & Gas Journal / Reuters. (2025, Eylül). Sanctions block Iraq's plan to import Turkmen gas via Iran.
- PUKMedia. (2026a, 13 Nisan). Iraq's oil exports and revenues fall sharply in March compared to February.
- PUKMedia. (2026b, 19 Temmuz). أسعار الوقود تقفز إلى مستويات غير مسبقة في كوردستان.
- PUKMedia. (2026c, 30 Temmuz). Energy expert claims pressure behind Sulaymaniyah fuel price hike.
- PV Magazine. (2026, 4 Mart). Iraq's largest solar project enters trial operation.
- Qatar Tribune / QNA. (2026, Temmuz). Türkiye, Iraq aim to boost trade volume to \$30 bn.
- Reuters. (2025, 2 Kasım). Iraq, Turkey sign deal on Iraqi water infrastructure projects.
- Rudaw. (2025, Aralık). Iraq confirms full shutdown of Iranian gas supplies.
- Rudaw. (2026a, 1 Mart). Iranian gas exports to Iraq continue: electricity ministry.
- Rudaw. (2026b, Haziran). Iraq oil revenue analysis: from SOMO to the Central Bank of Iraq.
- Rudaw. (2026c, 20 Mart). Will Iraq's falling oil revenues threaten public sector salaries in 2026?
- Rudaw. (2026d, Nisan). Electricity ministry: summer demand may reach 60,000 megawatts.
- Rudaw. (2026e, 28 Nisan). Iraq says regional power links to supply 1,250 MW before summer.
- Rudaw. (2026f, 7 Mayıs). Giant project to connect Turkey's electricity to Iraq complete.
- Rudaw. (2026g, 28 Şubat). KRG expects major power drop after Khor Mor shutdown.
- Rudaw. (2026h, 8 Temmuz). Gasoline prices fall after import decision, drivers seek further cuts.
- Rudaw. (2026i, 18 Temmuz). Household gas prices double in Kurdistan after Khor Mor shutdown.
- Rudaw. (2026j, 21 Temmuz). Erbil enforces lower gasoline prices as fuel shortage persists.
- Rudaw. (2026k, 8 Ağustos). Iraqi parliament to investigate rising gasoline prices in Kurdistan Region: MP.
- Rystad Energy. (2026a, 12 Şubat). Iraq's gas push aims to curb Iran imports, but delivery risks remain. Upstream Analytics.
- Rystad Energy. (2026b, 25 Haziran). Iraq's fast production comeback could set up a quota fight with OPEC+. Upstream Analytics.
- Rystad Energy. (2026c, 21 Temmuz). Iraq courts US deals, IOC partnerships to unlock oil and gas growth. Upstream Analytics.
- Rystad Energy. (2026d, 3 Ağustos). Hormuz and Caspian disruptions cap OPEC+ recovery as unwind ends. Upstream Analytics.
- Rystad Energy. (2026e, 7 Ağustos). Iraq bets energy security on flared gas as Iranian imports falter. Upstream Analytics.
- SANA. (2026, 13 Eylül). Syria temporarily raises fuel prices amid rising global costs, supply squeeze.
- Serbestiyet. (2026, 28 Temmuz). Ankara'da canlı yayında imza krizi.
- Shafaq News. (2022, 14 Nisan). وزارة النفط: لا أزمة في الوقود.. وعقوبات تنتظر المحطات الاهلية.
- Shafaq News. (2025, 4 Kasım). Iraq and Türkiye finalize infrastructure deal: What we know.
- Shafaq News. (2026a, 10 Ağustos). Power outages spark violent protests in Iraq's Dhi Qar.
- Shafaq News. (2026b, 7 Mayıs). Iraq power 2026: War on Iran collapses the grid's last defenses ahead of peak summer.
- Shafaq News. (2026c, 13 Haziran). Rising fuel costs hit drivers across Kurdistan.
- Shafaq News. (2026d, 17 Haziran). 40-GW electricity gap forces Iraq to back private generators.
- Shafaq News. (2026e, 20 Temmuz). Kurdistan fuel price cut takes effect.
- Shafaq News. (2026f, 24 Temmuz). Kurdistan Region gas crisis deepens despite lower prices.

- Shafaq News. (2026g, 4 Ağustos). Kurdish party: Gasoline in KRI sold 140% above production cost.
- Shafaq News. (2026h, 7 Ağustos). Erbil gasoline prices hit new highs.
- Shafaq News. (2026i, 25 Ağustos). Erbil boosts subsidized gasoline supply 80%+.
- Shafaq News. (2026j, 17 Eylül). Cabinet reviews fuel subsidy, lawmaker says.
- Shafaq News. (2026k, 19 Eylül). Gasoline shortages shut filling stations across Basra.
- Shafaq News. (2026l, 20 Eylül). Iraq may cut unsubsidized fuel prices within days.
- Shafaq News. (2026m, Eylül). Oil Ministry rules out gasoline price increase plan.
- Shafaq News. (2026n, 2 Ağustos). Public transport drivers seek cheaper fuel in Al-Sulaymaniyah.
- SP Today. (2026). Gasoline price in Syria – fiyat geçmişi (Mayıs–Eylül 2026).
- Streamline Feed. (2026, 25 Eylül). Iraq turns to Syrian transit route to ease severe domestic gasoline shortages.
- TCMB. (2026). ABD doları aylık ortalama döviz alış kurları, Ocak–Eylül 2026. Fiyat Defteri derlemesi.
- Tehran Times / Shana. (2026, Ağustos). OPEC aylık raporu, Temmuz 2026 üretim verileri.
- The National. (2024, 27 Mart). Iraq moves to increase petrol prices by up to 30 per cent.
- The National. (2026, 4 Ağustos). Iraq struggles with July salary payments as oil revenue fails to cover budget.
- The New Region. (2026a, 5 Nisan). Iraq thanks Iran for exemption from Hormuz restrictions.
- The New Region. (2026b, Ağustos). Guns out, politics in: Iraq's ruling Shiite bloc takes over battle for Iran-backed factions.
- The New Region. (2026c, 2 Eylül). Iraq to export 30,000 barrels of oil for Turkish water projects: Minister.
- The New Region. (2026d, 4 Temmuz). KRG authorizes gasoline imports to meet demand, reduce prices.
- Xinhua. (2026, 7 Mayıs). Syria raises fuel prices amid regional pressures, higher global energy costs.

Not: Rystad Energy analizleri lisanslı içerik olup raporda yalnızca kısa alıntılar ve özet atıflar yapılmıştır.